

İnşaat Kazalarından Doğan Hukukî Sorumluluk

Hakemli Makale

Alper UYUMAZ¹, Kemal ERDOĞAN²

¹Yrd. Doç.Dr. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı,

Assist. Prof. Dr. Selçuk University Faculty of Law Department of Civil Law

²Arş. Gör. Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medenî Hukuk Anabilim Dalı,

Res. Assist. Selçuk University Faculty of Law Department of Civil Law

İÇİNDEKİLER

Giriş	41
I. İnşaat Kavramı ve İnşaat Kavramının Hukukî Niteliği	42
A. İnşaat Kavramı	42
B. Hukukî Niteliği	42
II. İnşaat Kazasından Doğan Hukukî Sorumluluk	44
A. İnşaat Kazası Sonucunda Başvurulabilecek Sorumluluk Türleri	44
B. Sorumlu Olacak Kişi	61
C. Sorumluluğun Şartları	64
III. İnşaat Kazasından Doğan Sorumluluğun Sonuçları	67
A. Genel Olarak	67
B. Maddî Tazminat	67
C. Manevî Tazminat	72
D. Tazminat Davalarında Yetkili Ve Görevli Mahkeme	74
E. Tazminat Davalarının Açılabilceği Süre	75
Sonuç	75
Kaynakça	78
Kısaltmalar cetveli	80

ÖZET

Teknolojinin gelişmesi, inşaatların şekli ve büyüklüğünü etkilemiştir. Bu sayede, insanlar eskiden yapamadıkları yapıları yapar hâle gelmiştir. Ne yazık ki, bu değişim, inşaat kazalarının şekli değişirmiş ve meydana gelme sıklığını arttırmıştır. Diğer taraftan, yaşanan bir inşaat kazasında zarara uğrayan kişiler, çok farklı kişiler olabilmektedir. Bu kişiler, iş yerinde çalışan bir işçi olabileceği gibi, inşaatın yapıldığı araziye komşu olan taşınmazın maliki veya inşaat ile hiç ilgisi olmayan üçüncü bir kişi de olabilmektedir. Bu durum, inşaat kazaları sonucunda ortaya çıkacak sorumluluk türlerinin değişmesine neden olmaktadır. Bu çalışmada, inşaat kazasından doğan hukukî sorumluluk ve zarara uğrayan kişilerin başvurabilecekleri hukukî yollar incelenmeye çalışılmıştır. Bu sebeple, işverenin, yapı malikinin ve taşınmaz malikinin sorumlulukları, bu sorumluluk türlerinin şartları farklı görüşler dikkate alınarak incelenmiştir. Bu sorumluluk türleri arasında, işverenin sorumluluğunun hukukî niteliği konusundaki tartışmalara yer verilmiştir. Sorumluluğun şartları açıklandıktan sonra, oluşan zararlar miktarının nasıl tespit edileceği ve davanın açılabilmesi için izlenecek hukukî prosedür açıklanmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan, bir şeyin “yapı eseri” sayılabilmesi için inşaatın tamamlanmasının gerekip gerekmediği konusunda öğretideki farklı görüşlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler

İnşaat kazası, İnşaat Kazasından Dolayı İşverenin Sorumluluğu, Taşınmaz Malikinin Sorumluluğu, Yapı Malikinin Sorumluluğu, Kusursuz Sorumluluk.

ABSTRACT

Legal Liability For Construction Accidents

The development of technology has affected the form and size of construction. By this means, the humanity has been able to build constructions that they could not build in the days of old. Unfortunately, this alteration has changed the type of construction accidents and increased the prevalence. Besides, people suffering in an encountered construction accident may change. These people can be an employee working in a workplace, the owner of a property that is neighbor on another property on which construction has been made or a stranger that is not related to the construction. This situation cause to change the type of responsibility that can be referred to because of construction accidents. In this study, the legal actions that can be taken by people suffering due to a construction accident are tried to be examined. Among these types of responsibilities, discussions about the legal character of employers' liability are also stated in this article. After the conditions of liability are explained, how the content of damage is determined and legal actions may be taken to claim rights are tried to be clarified. On the other hand, different opinions brought forward in legal doctrine about the importance of completion of construction so as to be called as “building production” are given a place in this study.

Keywords

Construction Accident, The Responsibility of Employer because of Construction Accidents, The Responsibility of Owner of Property, The Responsibility of Owner of Building Production, Strict Liability.

Giriş

On dokuzuncu yüzyılın ortalarına doğru başlayan sanayi devrimi, yeni buluşların ve makineleşmenin artmasına neden olmuştur. Makineleşme sayesinde, artık insan gücüne dayanan birçok iş, makineler tarafından kısa süre içerisinde yapılmaya başlanmıştır. Bunun bir sonucu olarak, yeni iş yerleri açılmış ve üretim faaliyetleri çeşitlenmeye başlamıştır. Buna karşılık, yeni ve ağır tehlikeler de makineleşme ile insan hayatını tehdit etmektedir. Bu durum karşısında, kusur sorumluluğu ilkesi, zarar görenleri koruma bakımından tek başına yetersiz kalmış ve kanunlara kusursuz sorumluluk hükümlerinin konulması zorunluluğu hissedilmiştir.

Ülkelerin gelişmesinde büyük bir önemi haiz olan ve birçok sektör ile etkileşim içerisinde bulunan inşaat sektörü de sanayi devrimi ile yeni bir boyut kazanmıştır. Önceki mimarî kural ve şartlara göre, yapılması mümkün olmayan yeni inşaatlar yapılmaya, yeni inşaatların yapımı sırasında da teknoloji kullanılmaya başlanmıştır.

Teknoloji ile gelişen ve çeşitlenen inşaat sektörü, toplumun refahını yükseltmekte ve ülkenin ekonomik gelişimine büyük katkılar sağlamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin birçokunun ekonomisinde inşaat sektörünün büyük bir paya sahip olduğu görülmektedir.

Yaşanan tüm bu gelişmeler karşısında, teknoloji, inşaat sektöründe önceden görülmeyen ağır ve büyük tehlikelerle karşılaşılmasına neden olmuştur. Böylece, içerisinde tehlikelilik esasını en çok barındıran sektörlerden biri hâline gelen inşaat sektöründe inşaat kazası sayılarında büyük bir artış gerçekleşmiştir. Yaşanan kazaların insan hayatını tehdidi de eskiye nazaran ciddî bir boyuta ulaşmıştır.

İş kazası ve doğal olarak inşaat kazaları nedeniyle işverenin sorumluluğunun hukukî niteliği hakkında öğreti ve Yargıtay kararlarında farklı görüşler ortaya çıkmıştır. Bu konuda bir görüş¹, işverenin hukukî sorumluluğunun kusur sorumluluğuna dayandığını iddia ederken; diğer bir görüş ise², kusursuz sorumluluğa dayandığını iddia etmektedir.

Ortaya çıkan zararın giderilmesi için gerekli şartlarının oluşması hâlinde birden fazla hukukî müesseseye başvurabilmek mümkündür. Ancak bundan önce, "inşaat" teriminin anlamlandırılması, inşaatın hukukî niteliğinin ve bir kazanın inşaat kazası olarak değerlendirilebilmesi için gereken şartların tespit edilmesi ve her somut olayın hangi hukukî sorumluluk alanlarına girdiğinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu durumda, somut olay hangi hukukî müesseseye dayandırılıyorsa, o müessesenin şartlarının neler olduğu ve somut olayda bu şartların gerçekleşip gerçekleşmediğinin tespiti de büyük bir öneme sahiptir.

1 **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara 1974, s. 81; **Oğuzman**, Kemal, İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XXXIV, S. 14, 1969, s. 322 vd.; **Akin**, Levent, İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara, 2001, s. 97 vd.; **Eyrenci**, Ömer/ **Taşkent**, Savaş/ **Ulucan**, Devrim, Bireysel İş Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2006, s. 282.

2 **Ulusan**, İlhan, Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Hukukî Sorumluluğu, İstanbul 1990, s. 119; **Hatemi**, Hüseyin/ **Gökyayla**, Emre, Borçlar Hukuku, Genel Bölüm, 2. Baskı, İstanbul 2012, s. 150; **Mollamahmutoğlu**, Hamdi, İş Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2008, s. 995.

I. İnşaat Kavramı ve İnşaat Kavramının Hukukî Niteliği

A. İnşaat Kavramı

İnsanoğlu, geçmişten günümüze kadar hayatın her anında ve alanında korunma ihtiyacı hissetmiştir. Bu ihtiyacı giderebilmek için birçok yapı insan hayatının ayrılmaz bir parçası olmuştur. Göçebe yaşayan insan topluluklarının yerleşik hayata geçmeye başlaması ile barınmaya olan ihtiyaç daha da artmıştır. Bu ihtiyacı giderebilmek için insanoğlu bir takım girişimlerde bulunmuştur. Bu girişimlerden birisi de insanların ekip biçtikleri tarlaların yakınlarına, yaşayacakları yapıları inşa etmeleridir. Böylece, inşaat kavramı ortaya çıkmıştır.

İnşaat, kelime anlamı olarak, yapma işi ve yapımı süren bina anlamlarına gelmektedir³. Bir mimarlık terimi olarak ise inşaat, belirli bir bölgedeki bina, altyapı, havaalanı, baraj gibi geniş anlamda yapı veya çevresinin oluşturulması aşamasıdır⁴. İnşaat kavramının içerisine sadece bina girmemektedir. Bina, inşaatın sadece bir alt başlığını oluşturmaktadır. Bu anlamda, bireylerin yaşama ihtiyacının dışında diğer pek çok gündelik ihtiyaçlarını karşılayan ve toplumun yaşam standartlarını arttıran birçok tesis de inşaat kavramının kapsamında yer almaktadır. Meselâ, barajlar, su kanalları, kaldırımlar, altyapı tesisleri, karayolları, demiryolları, havaalanları, meydanlar, parklar toplumsal refahı arttırmak için inşa edilen yapılar da inşaat kavramına dâhildir⁵.

B. Hukukî Niteliği

İnşaat, her şeyden önce, medenî hukuk anlamında taşınmaz bir eşyadır⁶. Dolayısıyla inşaata malik olan kimse, inşaat üzerinde mülkiyet hakkının kendisine tanıdığı yetkileri dilediği gibi kullanmakta serbesttir. Ancak, inşaata malik olan kimse bu hakkını kullanırken, eşya hukuku kısıtlamalarına uygun davranmak zorundadır⁷.

Borçlar hukuku bakımından, inşaatın yapı eseri kavramına girip girmediği ise tartışmalıdır. Bir görüşe göre⁸, inşaat tamamlanmadan yapı eseri değil, yapı eseri inşaatı söz konusudur. Bu yüzden, inşaatı yapı eseri olarak görmek mümkün değildir. Dolayısıyla, inşaat kazası sonucu zarara uğrayan üçüncü kişi, inşaat sahibine, BK.m.69-70

3 Bkz., http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.543e38f0a9eae4.86817954 (Erişim tarihi:15.10.2014).

4 **Kuban**, Doğan, Mimarlık Kavramları (Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş), İstanbul 1998, s. 11, 12.

5 Bkz., <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0n%C5%9Faat>, (Erişim tarihi:15.10.2014).

6 Bir şeyin eşya olabilmesi için taşıması gereken unsurlar için bkz., **Ayan**, Mehmet, Eşya Hukuku, C. I, 5. Baskı, Konya 2013, s. 15, 16; **Oğuzman**, Kemal M./ **Seliçi**, Özer/ **Oktay-Özdemir**, Saibe, Eşya Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2012, s. 4-10; **Akipek**, Jale G./ **Akıntürk**, Turgut, Eşya Hukuku, İstanbul 2009, s. 26-31; **Gürsoy**, Kemal Tahir/ **Eren**, Fikret/ **Cansel**, Erol, Türk Eşya Hukuku, Ankara 1978, s. 20-29; **Esener**, Turhan/ **Güven**, Kudret, Eşya Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2008, s. 37, 38; **Erman**, Hasan, Eşya Hukuku Dersleri, 4. Baskı, İstanbul 2013, s. 3, 4.

7 **Ayan**, Mehmet, Eşya Hukuku, C. II, 5. Baskı, Konya 2013, s. 303; **Esener/ Güven**, 2008, s. 235; **Akipek/ Akıntürk**, 2009, s. 544.

8 **Eren**, Fikret, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara 2013, s.652; **Oğuzman**, M. Kemal/ **Öz**, Turgut, Borçlar Hukuku, C. II, 10. Baskı, İstanbul 2013, s. 173.

hükümlerine göre başvuramayacaktır. Diğer bir görüşe göre ise⁹, bir şeyin yapı eseri sayılması için inşaatın tamamlanmasına gerek yoktur. İnşaat halinde bulunan ve yapı eseri tanımındaki unsurları bünyesinde barındıran inşaatlar da yapı eseri sayılabilecektir.

BK.m.69/l, doğrudan yapı eseri kavramını kullanmamakta, bunun yerine yapı eserinin iki alt başlığı olan “bina” ve “diğer yapı eseri” kavramlarını kullanmaktadır. Hükme göre, inşaat kazalarından doğan bir zararın inşaat malikinden, intifa ve oturma hakkı sahibinden hatta üst hakkı sahibinden¹⁰ talep edebilmek için inşaatın yapı eseri sıfatını taşıması gerekmektedir.

Bina, canlıların barınması veya cansızların saklanması gibi ihtiyaçlar için insan tarafından yapılan etrafı ve üstü az çok kapalı olan araziye bağlı inşa eseri olarak tanımlanabilir¹¹. Meselâ, apartman, ev, garaj, ahır, samanlık, kümes, depo, spor salonu ve benzerleri bina kapsamına girmektedir. Bina kavramına girmeyen yeryüzüne bağlı, insanlar tarafından yapılmış inşa eserleri de diğer yapı eseri olarak nitelendirilmektedir. Barajlar, yollar, köprüler, elektrik direkleri, stadyumlar, hava meydanları, inşaat iskelesi, kanalizasyon gibi birçok yapı da “diğer yapı eseri” kavramına girmektedir¹².

Bir şeye yapı eseri sıfatı verilebilmesi için “toprağa bağlılık” ve “yapaylık” olmak üzere iki unsura ihtiyaç vardır¹³. Dolayısıyla, bir inşaatın yapı eseri sayılabilmesi için bu iki unsuru bünyesinde taşıması gerekmektedir.

Toprağa bağlılık ilkesi yönünden, bağlantı tarzı ve bağlantının sürekli olmasının önem taşımamaktadır. Bu açıdan, bağlantının doğrudan veya dolaylı olmasının, yapı eserinin dışarıdan görülebilir olup olmamasının herhangi bir önemi yoktur. Aynı şekilde, arazi ile bağlantısı sürekli olmayan ve belli bir süre sonra kaldırılacak olan şeyler de yapı

9 **Reisoğlu**, Safa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, İstanbul 2006, s. 173; **Tunçomağ**, Kenan, Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. I, İstanbul 1976, s. 583; **Tekinay**, Selâhattin Sulhi/ **Akman**, Sermet/ **Burcuoğlu**, Halûk/ **Altop**, Atilla, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 518. “Henüz tamamlanmış olup olmaması bina kavramını etkilemez; yalnız yapılış eksikliği şartı bakımından önem taşır; yani bitmiş bir bina için eksiklik sayılabilecek bir husus henüz bitmemiş bina için eksiklik sayılmayabilir; yoksa EBK.m.58 (BK.m.69)’in bitmemiş inşaatlara da uygulanmasına engel yoktur” (bkz., naklen **Tandoğan**, Haluk, Kusura Davanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981, s. 170). Aynı yönde bkz., **Kılıçoğlu**, Ahmet M., Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2013, s. 348. Ayrıntılı bilgi için bkz., **Baş**, Ece, 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Bina ve Yapı Eserlerinden Doğan Sorumluluk, İstanbul 2011, s. 85-90.

10 BK.m.69’un bitmemiş yapılar hakkında da uygulama alanı bulabileceği düşünülürse, aynı maddenin ikinci fıkrasında geçen intifa ve oturma hakkı sahiplerinin binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan malik ile birlikte müteselsilen sorumlu olacağını söylemek imkânsızdır. Zira, bitmemiş bir yapı üzerinde intifa veya oturma hakkı kurulamaz. Buna karşılık, her ne kadar madde metninde düzenlenmemiş de olsa üst hakkı sahibinden inşaat kazası nedeniyle uğranılan zararlar talep edilebilir.

11 **Ayan**, Mehmet, Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, Konya 2012, s. 246; **Baş**, 2011, s. 73; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, 1993, s. 518; **Eren**, 2013, s. 649; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 172; **Tunçomağ**, 1976, s. 583; **Tandoğan**, 1981, s. 169; **Reisoğlu**, 2006, s. 172; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 348.

12 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 172; **Ayan**, 2012, s. 246; **Eren**, 2013, s. 650.

13 **Eren**, 2013, s. 649; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 169; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, 1993, s. 518; **Tunçomağ**, 1976, s. 588; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 348; **Tandoğan**, 1981, s. 170; **Baş**, 2011, s. 76-85; **Kurt**, Ekrem, Yapı Malikinin Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 14, S. 4, 2008, s. 171-192.

eseri olarak değerlendirilmektedir¹⁴. Buna karşılık, araziye bağıllığı olmayan otomobil¹⁵, mobilya ve diğer taşınır eşyalar yapı eseri olarak değerlendirilemezler.

İnsan tarafından yapılmayan, diğer bir ifade ile yapay olmayan kayalar, mağaralar, mer'alar, çayırılar, ağaçlar, göller, tepeler ve dağlar gibi varlıklar yapı eseri sayılmazlar. Bununla birlikte, söz konusu tabiat varlıkları insan eliyle düzenlenmişse bunların yapı eseri olarak kabul edilebileceği öğretide ifade edilmektedir¹⁶. Meselâ, taş veya toprak gibi yapay olmayan varlıklar tünel yapılarak geçide elverişli hâle getirilmişse yapı eseri sayılır.

Her ne kadar bir şeyin yapı eseri olabilmesi için ona ilişkin inşaatın tamamlanması gerekirse de; "yapaylık" ve "toprağa bağıllılık" unsurlarını haiz olan inşaatın tamamlanmadan önce de yapı eseri olduğu ifade edilebilir. Birleşik bir eşya olarak değerlendirilebilen inşaatta, bütünleyici parçalar, inşa eserine bağlı ise BK.m.69 kapsamına girer. Meselâ, merdiven, balkon, çatı bu anlamda yapı eseri kavramına dâhildir. Dolayısıyla, inşaatın bütünleyici parçalarındaki yapım bozukluğundan dolayı da malike başvurulabilmelidir¹⁷.

II. İnşaat Kazasından Doğan Hukukî Sorumluluk

A. İnşaat Kazası Sonucunda Başvurulabilecek Sorumluluk Türleri

1) Genel Olarak

İnşaat kazaları sonucunda, yaşanan somut olayın özelliğine göre, farklı sıfatlara sahip bulunan kişilerin zarar görebilmesi mümkündür. Meselâ, bir inşaatta, işçilerin üst katlara rahat bir şekilde ulaşmaları ve malzemeleri taşımaları için binanın dışına geçici olarak bir asansör sabitlenmişse, işçilerden birisinin asansörü kullanması sırasında, her nasılsa bina ile bağlantısı kopan asansör yola ve karşıdaki komşu taşınmazın üzerine devrilmiş, bu sırada yoldan geçmekte olan bir kişi ile asansörün içerisindeki işçi ölmüş ve komşunun arazisinde bulunan meyve bahçesi harap olmuştur. Görüldüğü üzere, bu olayda hem işçi, hem yoldan geçmekte olan üçüncü kişi hem de komşu taşınmaz maliki zarar görmüştür. Söz konusu inşaat kazasının Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından inşaat kazası olduğu tespit edilirse, işçiye, uğradığı zararların tazmini için sosyal yardım

14 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 172; **Tunçomağ**, 1976, s. 588; **Tandoğan**, 1981, s. 171, 172; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 348, 349.

15 **Tunçomağ**'a göre, otomobil, otobüs, tramvay ve tren gibi motorlu taşıtlar hareket hâlinde bulunmadıkları sürece, inşa eseri sayılırlar. Buna karşılık, bunlar hareket hâlinde ise, BK.m.69 uygulanmaz (bkz., **Tunçomağ**, 1976, s. 589). **Baş**'a göre, Karayolları Trafik Kanununun 85 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında, işletme hâlinde olmayan motorlu araçlar için de bir sorumluluk öngörülmüştür. Ayrıca, duran motorlu araçlar için sabitlik unsurundan söz edilebilirse de, toprağa bağıllılık unsurundan söz edilemez. Dolayısıyla, duran motorlu araçlar için BK.m.69 uygulama alanı bulmaz (bkz., age., s. 83). **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**'a göre de, toprağa bağıllılık unsuru üzerinde direnmek doğru değildir. Lokomotif, tramvayı ve hatta otomobili yapı eseri sayan Yargıtay kararları vardır. Bu görüş ihtiyaçlara da uygundur. Bu görüş sayesinde, gemilerin ve hattâ uçakların yapı eseri sayılmaları mümkün olabilir (bkz., **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, 1993, s. 519).

16 **Eren**, 2013, s. 651; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 173; **Kurt**, 2008, s. 174; **Tunçomağ**, 1976, s. 588; **Tandoğan**, 1981, s. 173; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 349.

17 **Eren**, 2013, s. 650; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 173; **Baş**, 2011, s. 91, 92. **Tandoğan**'a göre, bütünleyici parçaların veya eklentilerin kendileri bir yapı eseri olarak kabul edilebilecekleri gibi; bunlardaki ayıbın asıl eşyadaki bir ayıp olarak sayılması da mümkündür (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 174).

sağlanacaktır. Fakat işçiye sağlanan bu yardım, işçinin zararlarını tam olarak karşılamıyorsa, karşılanmayan zararların tazmini için genel hükümler çerçevesinde işverene başvurabileceği ifade edilmektedir¹⁸.

İşverenin bu sorumluluğunun hukukî niteliği hakkında öğretide bir fikir birliği bulunmamaktadır. İnşaat kazası sonucunda komşu taşınmaz malikinin uğradığı zararların tazmini açısından iş hukuku hükümlerinin uygulama alanı bulmayacağı; bu zararların genel hükümlere göre (BK.m.49 vd.; özellikle BK.m.69 ve MK.m.730) tazmin edileceği açıktır. Zira, komşu taşınmaz maliki, söz konusu zararlarının tazmini bakımından taşınmazını taşkın kullanan malike MK.m.730 uyarınca başvurabilecektir¹⁹. Yoldan geçmekte olan üçüncü kişi ise, BK.m.49 uyarınca söz konusu kazanın gerçekleşmesine kusuru ile sebep olan çalışanlara veya BK.m.66 uyarınca ise işverene başvurabilecektir. Ancak, çalışanların kusurunun bulunmaması veya işverenin BK.m.66'da düzenlenen karineleleri çürütmesi durumunda zararlarını gidermesi çok zor görünmektedir. Bu yüzden, inşaat kazası nedeniyle zarara uğrayan üçüncü kişi, yapı malikine de BK.m.69 uyarınca başvurma hakkına sahiptir²⁰. Ayrıca, BK.m.69'da yapı malikine, kurtuluş kanıtı getirme imkânı da tanınmamıştır. Diğer taraftan, tehlikeli bir işletme sayılabilecek olan inşaat ile gerçekleşen zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması hâlinde tehlike sorumluluğu da gündeme gelebilir.

2) İşverenin İşçiye Karşı Sorumluluğu

İşçi-işveren arasındaki hukukî ilişkide, ekonomik ve sosyal açıdan güçlü işverenin karşısında güçsüz işçi yer almaktadır. Ayrıca, işçinin hayatının ve vücut bütünlüğünün işin görülmesi sırasında ortaya çıkabilecek tehlikelere açık olması nedeniyle işçinin korunması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu yüzden, kanunî düzenlemelerde işçinin kişiliğinin korunmasına ilişkin çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Anayasa'nın 2., 12., 17., 50. ve 60. maddeleri, Medeni Kanununun kişiliğin korunmasına yönelik 23 üncü maddesi, Borçlar Kanununun kişilik haklarına aykırı sözleşmelere kesin hükümsüzlük yaptırımını bağlayan 27 inci maddesi, bu düzenlemelere örnek olarak gösterilebilir.

İş sözleşmesi gereğince, işçinin sadakat borcuna karşılık, işverenin işçiyi gözetme

18 **Altiner**, Fatma Zeynep, İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Maddi Tazminat Yükümlülüğü, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 13, S. 3-4, 2009, s. 265-289, s. 269.

19 **Tandoğan**, BK.m.69 ile MK.m.730'un şartlarının aynı olay içinde gerçekleşebileceğini belirtmiş ve şöyle bir örnek vermiştir: "Yapısında bozukluk olan damın bir parçası koparak komşu taşınmaza uçar ve orada zarara yol açarsa her iki hükmün de (TBK.m.69 ve MK.m.730) uygulanması kabildir; ancak bu hükümlerden birine dayanarak tazminata hükmolununca, aynı zarar için ikinci bir tazminat davası açılmaz. Bu örnekte, uçan damın parçası, komşu taşınmazın yerine, yoldan geçecek herhangi bir üçüncü kişinin kafasına düşecek olursa, EMK.m.656 (MK.m.730)'a değil, BK.m.58 (TBK.m.69)'a dayanmak gerekir" (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 206). Dolayısıyla, komşu taşınmaz maliki, yukarıdaki somut olayda isterse MK.m.730 hükmüne isterse de BK.m.69 hükmüne (inşası bitmemiş olan yapılar hakkında da BK.m.69 hükmüne gidilebileceğini kabul eden yazarlara göre) başvurabilecektir.

20 **Ulusan**, işverenin gerekli önlemleri almayarak iş kazasına neden olmasının EBK.m.58 (BK.m.69) ile yarışabileceğini ifade etmiştir (bkz., 1990, s. 129).

borcu²¹ bulunmaktadır. İşveren işçiyi gözetme borcunun bir sonucu olarak iş sağlığı ve güvenliğini sağlama yükümlülüğü²² BK.m.417/II'de düzenlenmiştir. Buna göre, “işveren işyerinde iş sağlığı ve güvenliğinin sağlanması için gerekli her türlü önlemi almak, araç ve gereçleri noksansız bulundurmakla yükümlüdür”. Ayrıca, İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununun²³ 4 üncü maddesine göre, işverenler, meslekî risklerin önlenmesi için *her türlü tedbiri almakla*²⁴ yükümlü tutulmuşlardır.

İşçi ile işveren arasındaki sözleşme ilişkisi gereği, işveren işçiye yardımcı olmak ve gördüğü iş dolayısıyla uğrayabileceği zararlara karşı gerekli önlemleri almakla yükümlüdür²⁵. Buna karşılık, işçinin de iş sağlığı ve güvenliği hakkındaki usul ve şartlara uyması

21 İşverenin işçiyi gözetme borcu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 529-535; **Eyrenci/ Taşkent/ Ulucan**, 2006, s. 147; **Çelik**, Nuri, İş Hukuku Dersleri, 24. Baskı, İstanbul 2011, s. 168-180; **Süzek**, Sarper, İş Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2005, s. 312-361; **Ulusan**, 1990, s. 1-19. 21.HD. 19.02.2013, E. 2012/100014 K.2013/2860, “...Gerçekten işçi, işverenin işi ve işyeri ile ilgili çıkarlarını korumak, çıkarlarına zarar verebilecek davranışlardan kaçınmak, buna karşı işveren de işçinin kişiliğine saygı göstermek, işçiyi korumak, işyeri tehlikelerinden zarar görmemesi için iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almak, işçinin özlük hakları ve diğer maddi çıkarlarının gerektirdiği uygun bildirimlerde ve davranışlarda bulunmak, işçinin çıkarına aykırı davranışlardan kaçınmakla yükümlüdür...” (**Akın**, Levent, İş Kazalarından Doğan Tazminat Davalarında İşveren Kusurunun Belirlenmesinde Ölçüt, Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası, C. 27, S. 6, Kasım 2013, s. 36-48.). İşverenle iş sözleşmesi dışında diğer hukukî ilişkiler aracılığıyla işyeri ile temasta olan kişiler de korunma kapsamına dâhil bulunmaktadır. Bu kişiler, işverenin kendi işçileri olabileceği gibi, işverenle aralarında iş sözleşmesi olmayan ama bu işyerinde çalışan alt işveren işçileri, ödünç alınan işçiler de olabilir. İşte bu kişilere karşı işveren bu davranış yükümlülüğü ile sorumludur. Dolayısıyla, bu kişiler normun koruma amacı teorisinden yararlanabileceklerdir. Bkz., **Aydınli**, İbrahim, İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne Normun Koruma Amacı (Hukuka Aykırılık Bağı) Bakımından Bir Yaklaşım, Kamu İş, C. 8, S. 1, 2005, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/811.pdf>, (Erişim Tarihi: 4.1.2015), s. 7. İşverenin işçiyi gözetme borcunun sınırlarının belirlenmesi oldukça güç bir iştir. İşçiyi gözetme borcunun sınırları belirlenirken yasal düzenlemelerin yanı sıra MK.m.2'nin de dikkate alınması gerekmektedir. Bkz., **Akdeniz**, Ayşe Ledün, İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlarından Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXII, S. 2, 2014, s. 3-30; **Güneren**, Ali, İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, Ankara 2010, s. 522; **Süzek**, Sarper, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu (tebliğ), Galatasaray Üniversitesi İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996 Yılı Toplantısı, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İstanbul 1996, s. 18. *Tehlikeli ve zarara yatkın işlerde işçinin sorumluluğu* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Akman**, Sermet, Tehlikeli ve Zarara Yatkın İşlerde İşçinin Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XLII, S. 1-4, 1976, s. 432.

22 İnşaat sektörü açısından Türkiye ve gelişmiş ülkelerin iş sağlığı ve güvenliği bakımından kıyaslanması hakkında bkz., **Baradan**, Selim, Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi, C. 8, S. 1, 2006, s. 87-100. Amerika'da 1970 yılında “İş Sağlığı ve Güvenliği İdaresi” (OSHA - Occupational Safety and Health Administration) kurulmuştur. Bu kurumun amacı, ülkede çalışan tüm işçiler için güvenli ve sağlıklı çalışma koşulları sağlamaktır. Bkz., **Miceli**, Thomas J., The Economic Approach to Law, Second Edition, Stanford-California 2009, s. 74.

23 RG. 30.6.2012, S. 28339.

24 İşverenin alması gereken teknik tedbirler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Eren**, 1974, s. 48-63.

25 Koruma yükümlülükleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Aydınli**, 2005, s. 7; **Ulusan**, 1990, s. 20-29. **Akdeniz'e** göre, işverenin alması gereken önlemler sadece mevzuatta yer alan önlemlerden ibaret değildir. İşverenin bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gerekli kıldığı tüm önlemleri alması gerektiği öğretilir ve Yargıtay kararlarında ifade edilmektedir. Ayrıca, İsviçre Borçlar Kanununun 328 inci maddesinde “işverenin işçiyi koruma yükümlülüğünün sınırı teknik olarak mümkün olan ve işverenden ekonomik açıdan beklenebilen önlemler ile çizilmiştir” (bkz., **Akdeniz**, 2014, s. 6). İşçinin kişiliğinin korunması ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz., **Centel**, Tankut, Türk Borçlar Kanunu'nda Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması, Sicil İş Hukuku Dergisi, Y. 6, S. 24, 2011, s.

gerekmektedir. İşçinin uyması gereken bu kurallar, kamu düzenine ilişkin emredici nitelikte kamu hukuku kuralları olarak işverenlerin mutlaka uyması gereken kurallardır²⁶.

İşverenin iş sağlığı ve güvenliği yükümlülüklerini yerine getirmemesi hâlinde işçinin çalışmaktan kaçınma hakkı vardır. İşçinin, iş sağlığı ve güvenliği önlemlerini almayan işverene aynen ifa davası açması öğretide mümkün görülmemektedir²⁷. Buna karşılık, işçinin işvereni yetkili mercilere ihbar ve şikâyet hakkı vardır. İş sağlığı ve güvenliği kurulu tarafından işçinin acil ve hayatî bir tehlikeyle karşı karşıya olduğu yönünde karar vermesi hâlinde işçi, gerekli önlemler alınıncaya kadar çalışmaktan kaçınabilecektir²⁸.

İşverenin işçiyi gözetme borcuna aykırı davranması sonucunda ortaya çıkabilecek zararların tazminin hangi esaslara tâbi olacağı BK.m.417/III'de düzenlenmiştir. Buna göre, işverenin kanuna ve sözleşmeye aykırı davranışı nedeniyle işçinin ölümü, vücut bütünlüğünün zedelenmesi veya kişilik haklarının ihlâlüne bağlı zararlarının tazmini, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumluluk hükümlerine²⁹ tâbi olacaktır. Ancak, söz konusu düzenleme olmasaydı bile işverenin işçiyi gözetme borcunun iş sözleşmesinden doğan bir borç olması sebebiyle yine sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurulabilirdi. Diğer taraftan, işverenin işçiyi gözetme borcuna aykırı davranışları nedeniyle işçinin ölümü veya vücut bütünlüğünün zedelenmesi sözleşmeye aykırılık teşkil ettiği kadar haksız fiil sorumluluğunun unsurlarını da içermektedir. Dolayısıyla, işçi bu durumda hem haksız fiil hem de sözleşmeye aykırılık hükümlerine başvurabilecektir. Bu durumda sözleşmeye dayanan sorumluluk ile haksız fiile dayanan sorumluluğun yarıştığı söylenebilir. Ancak, sözleşmeye dayanan sorumluluk türüne gitmek daha avantajlıdır. Zira, sözleşmeye aykırılık hükümlerine gidilmesi ispat ve zamanaşımı bakımından işçinin daha lehine düzenlemeler içermektedir. Gerçekten, sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayanan işçi, işverenin kusurlu olduğunu ispat etmek zorunda kalmayacak; aksine, işveren kusursuz olduğunu ispat etmek zorunda kalacaktır. Aynı şekilde, sözleşmeye aykırılıktan doğan sorumlulukta on yıllık zamanaşımı süresi öngörülmüştür (BK.m.146). Buna karşılık, haksız fiiller bakımından tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten başlayarak iki yıllık ve her hâlde haksız fiilin işlendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğramaktadır³⁰.

İşverenin işçiyi gözetme borcuna aykırı davranması sonucu doğabilecek tazminat taleplerinin BK.m.417/III'de sözleşmeye aykırılık hükümlerine dayandırılmasının işverenin

13-18; **Sevimli**, K. Ahmet, Türk Borçlar Kanunu m.417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu Işığında Genel Olarak İşçinin Korunması, Çalışma ve Toplum, S. 36, 2013/1, s. 107-148.

26 **Akdeniz**, 2014, s. 5.

27 **Aydınlı**, 2005, s. 3. "Koruma yükümlülükleri ifa davasına konu olamazlar; buna karşılık, tazminat davasına konu olabilirler. Kanımızca koruma yükümlülüklerinin bu özelliği, onların niteliğinden kaynaklanmaktadır. Çünkü korunması gereken menfaat bir defa ihlal edildiğinde, artık onun aynen ifası imkânsız hale gelir; bu nedenle de ifa davası açılmaz" (bkz., naklen **Aydınlı**, 2005, s. 3).

28 **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 972.

29 *İşverenin sözleşmeden doğan sorumluluğunun benzer sorumluluk hâlleri ile karşılaştırılması* için bkz., **Uluslan**, 1990, s. 127-130; **Akdeniz**, 2014, s. 24.

30 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 286.

inşaat kazasından doğacak sorumluluğunun belirlenmesinde yol gösterici olmadığı ifade edilebilir. Gerçekten, BK.m.114/II uyarınca haksız fiil sorumluluğuna ilişkin hükümlerin kıyas yoluyla sözleşmeye aykırılık hâllerine uygulanması mümkündür. Aynı şekilde, işverenin inşaat kazasından doğan zararlardan sorumlu olması, meydana gelen inşaat kazasının sosyal güvenlik hukuku anlamında bir iş kazası niteliği taşımasına da bağlı değildir³¹.

Her ne kadar, işverenin inşaat kazalarından sorumlu olabilmesi için kazanın iş kazası niteliği taşımasının bir önemi yoktur. Ancak, sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası kavramına ve işverenin sorumlu olduğu miktarın tespiti açısından iş kazası sonrası sosyal sigortaca hak sahiplerine yapılan yardımlara değinmek gerekmektedir. 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun³² 13 üncü maddesine göre, "İş kazası;

- a) Sigortalının işyerinde³³ bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş nedeniyle sigortalı kendi adına ve hesabına bağımsız çalışıyorsa yürütmekte olduğu iş nedeniyle,
- c) Bir işverene bağlı olarak çalışan sigortalının, görevli olarak işyeri dışında başka bir yere gönderilmesi nedeniyle asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda³⁴,
- d) Bu Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamındaki emziren kadın sigortalının, iş mevzuatı gereğince çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla³⁵ işin yapıldığı yere gidiş gelişini

31 **Akdeniz**, 2014, s. 8. **Oğuzman/ Öz'e** göre, meydana gelen inşaat kazası, sosyal güvenlik hukuku bağlamında iş kazası olarak tespit edilmemiş olabilir. Buna karşılık, inşaat kazası ile işçinin zararı arasında nedensellik bağı bulunmasının gerekmektedir (bkz., **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 245). HGK. 03.02.2010, E.2010/21- 36 K.2010/67, "...Sosyal Sigortalar Kanunu kapsamında bir iş kazasından işverenin sorumlu olması için, işverenin iş güvenliği önlemlerini alma ve özen gösterme yükümlülüğüne aykırı davranışı veya ihmâl göstermesi sonucu kaza meydana gelmiş olmalıdır. ...". Buna karşılık, bireysel iş hukuku anlamında gerçekleşen bir iş kazasından işverenin sorumlu tutulmasını sağlayan, kazanın işverenin işiyle olan ilgisidir. Buna göre, iş kazası sonucu ortaya çıkan zararın işverenin yürüttüğü işle uygun nedensellik bağı içinde bulunması halinde işveren, işçinin uğradığı zararı karşılamak zorundadır (**Akın**, Levent, İşverenin İşçiyi Gözetme Borcundan Doğan Sorumluluğunda Uygun Nedensellik Bağı, Çimento İşveren, S. 2, C. 25, Mart 2011, s. 26-39, s. 33). Söz konusu kararın bir diğer incelemesi için bkz., **Saraç**, Coşkun, İşyeri Dışında Meydana Gelen İş Kazası Nedeniyle Sorumluluk - İş Verenin Önlem Alma Yükümlülüğü - Uygun İliyet Bağı, Sicil İş Hukuku Dergisi, Y. 5, S. 18, 2010, s. 202-213.

32 RG. 16.6.2006, S.26200.

33 İş yerine bağlı bulunan yerler ile eklentiler ve araçlar da işyerinden sayılır (SSGSSK.m.11/I). İşyerinde meydana gelen kazanın iş kazası sayılabilmesi için işin görülmesi sırasında veya işverenin otoritesi altında olması aranmamaktadır. İşçi, işyerine ayak bastığı andan, terk edeceği ana kadar korunmaktadır (bkz., **Taşkent**, Savaş, İş Kazası Kavramı, Prof.Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C.II, İstanbul 2001, s. 1951-1966, s. 1956). 10.HD. 23.3.1992, E. 1991/12579 K.1992/3624, "...sigortalının işyerinde çalışırken ve işverenin işini yaparken öldüğü sabit olduğuna göre, ölümün iş kazası sonucu meydana geldiğinin kabulü yerine, işyerinde sarhoş çalışırken öldüğünü göz önüne alıp olayın iş kazası sayılmayacağına karar verilmesi yerinde değildir. ..." (**Taşkent**, 2001, s. 1957).

34 10.HD. 2.6.1983, E.2601 K.3002, "...sigortalıyı görevle ayırdığı işyerinden aynı işyerine dönünceye kadar normal yaşantı içerisinde kalmak koşuluyla boş zamanlar da dahil olmak üzere tüm risklere karşı sigortalı saymak, sosyal sigorta hukukunun ilkelerine uygun düşeceği su götürmez..." (**Taşkent**, 2001, s. 1960).

35 **Taşkent'e** göre, burada ifade edilen taşıt, işyerinin mal ve hizmet üretiminde doğrudan veya dolaylı olarak kullanılan bir taşıt değildir. Çünkü bu taşıtlar esasen işyerinden sayılacağından SSGSSK.m.13/a uygulama alanı

rasında³⁶, meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedenen ya da ruhen özüre uğratan olaydır”.

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununda yer alan bu düzenleme, inşaat kazasının sosyal sigorta hukuku kapsamında bir iş kazası sayılıp sayılmayacağıının tespiti bakımından önem taşımaktadır. Kanunun düzenlemesine göre, iş kazası, birdenbire veya hiç değilse kısa bir zaman parçası içinde ortaya çıkan, Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 13 üncü maddesinde belirtilen durumlarda meydana gelen³⁷ ve sigortalıyı bedenen veya ruhen zarara uğratan olaydır³⁸. Meselâ, işçinin iş yerinde bulunduğu sırada gerçekleşen inşaat kazası sosyal sigorta hukuku bakımından bir iş kazası sayılacaktır.

Gerçekleşen bir inşaat kazasının sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası³⁹ sayılabilmesi için bir takım unsurların mevcut olması gerekmektedir⁴⁰:

- Kazaya uğrayanın 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu anlamında sigortalı olması gerekmektedir. Kazaya uğrayan sigortalı değilse iş kazasından da söz edilemeyecektir. Kanunun dördüncü maddesinde belirlenen kişiler⁴¹ kendiliğinden sigortalı sayılacağından, işverenin Sosyal Sigorta

bulur. Burada kastedilen taşıt, sosyal yardım amacıyla kullanılan taşıtlardır (bkz., **Taşkent**, 2001, s. 1963).

36 Yargıtay bir kararında, sigortalının servis aracı beklerken uğradığı kazayı iş kazası saymıştır. Bkz., 21.HD. 14.05.1996, E.1996/2674 K.1996/2738 (www.kazanci.com). Söz konusu karar, öğretide kanunun açık ifadesine aykırı olduğu için eleştirilmiştir (bkz., **Sümer**, Haluk Hadi, Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası mıdır? Karar İncelemesi, Çimento İşveren Dergisi, C.11, S.4, Temmuz 1997, s. 6-13).

37 **Taşkent**'e göre, kanun, iş kazasının varlığı için olayın maddede sayılan durumlardan birinde meydana gelmesini yeterli görmüştür. Buna karşılık, yapılan iş ile zarar verici olay arasında uygun illiyet bağı ancak işverenin hukukî sorumluluğunun doğabilmesi bakımından aranacaktır. Meselâ, maddede geçen hâllerden birinde gerçekleşen her olay iş kazası sayılarak işçiye sosyal sigorta yardımı yapılacak; ancak işverenin sigortaca karşılanmayan zararlardan sorumlu olabilmesi için illiyet bağı aranacaktır (bkz., **Taşkent**, 2001, s. 1955).

38 **Bostancı**, Yalçın, Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı, Kamu-İş; C.8, S. 1, 2005, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/813.pdf>, (Erişim Tarihi: 4.1.2015); **Taşkent**, 2001, s. 1953. İş kazasının tanımı hakkında öğretide dört farklı görüş vardır. Birinci görüşe göre, “iş yapılırken veya işin yapılması dolayısıyla meydana gelen kaza iş kazasıdır”; ikinci görüşe göre, “işçinin, iş sözleşmesinin yerine getirilmesi amacıyla günlük yaşantısı içinde bulunduğu sırada meydana gelen kazaların tümü iş kazasıdır”; üçüncü görüşe göre, “işçinin, işverenin otoritesi altında bulunduğu süre içinde meydana gelen kazalar iş kazasıdır”; son görüşe göre, “işin yarattığı rizikoların neden olduğu tüm kazalar iş kazasıdır” (bkz., **Bostancı**, 2005, s. 3). Uluslararası Çalışma Örgütü tarafından yayınlanan İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Ansiklopedisi'nde iş kazası, “belirli zarara ya da yaralanmaya neden olan beklenmeyen ve önceden planlanmamış bir olay” olarak tanımlanmıştır (bkz., **Turan**, Güngör, Bağ-Kur Kanunu Açısından İş Kazası Kavramı ve Hukukî Sorunlar, Kamu-İş, C. 3, S. 4, Temmuz 1994, s.113-129, s. 117).

39 İsviçre hukukunda “iş kazası” terimi yerine “işletme kazası” terimi kullanılmaktadır. Buna karşılık, Alman ve Türk hukuklarında “iş kazası” terimi kullanılmaktadır (bkz., **Turan**, 1994, s. 118). *Bağ-Kur Kanunu açısından iş kazası kavramı ve hukukî sorunları* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Turan**, 1994, s. 121.

40 **Ulusan**, 1990, s. 70-80; **Bostancı**, 2005, s. 3-35; **Eren**, 1974, s. 5-22.

41 SSGSSK.m.4'e göre “Bu Kanunun kısa ve uzun vadeli sigorta kolları uygulaması bakımından; a) Hizmet akdi ile bir veya birden fazla işveren tarafından çalıştırılanlar, b) Köy ve mahalle muhtarları ile hizmet akdine bağlı olmaksızın kendi adına ve hesabına bağımsız çalışanlardan ise, 1) Ticarî kazanç veya serbest meslek kazancı nedeniyle gerçek veya basit usûlde gelir vergisi mükellefi olanlar, 2) Gelir vergisinden muaf olup, esnaf ve sanatkâr siciline kayıtlı olanlar, 3) Anonim şirketlerin yönetim kurulu üyesi olan ortakları, sermayesi paylara bölünmüş

Kurumuna bildirim yapmamış olması bunların sigortalı olma özelliğini ortadan kaldırmaz.

- Sigortalı, kazaya uğramış olmalıdır. Söz konusu kazanın dıştan gelen bir olay neticesinde gerçekleşmiş olmasının gerekli olup olmadığı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, kazanın vücut bütünlüğüne yabancı bir etkenden dolayı meydana gelmiş olması gerekirken; diğer bir görüşe göre, kaza, "sigortalıyı bedence ve ruhça arızaya uğratan her olaydır" (SSGSSK.m.12)⁴². Bu konuda, sigortalının kendi kusuru sonucu uğradığı kaza da iş kazası sayılabilecektir⁴³.
- Uğranılan kazanın kanunda iş kazası olarak kabul edilen durumlarda meydana gelmesi gerekmektedir.
- Sigortalının bu kaza sonucunda bedensel veya ruhsal bir zarara uğraması gerekmektedir.
- Kaza ile zarar arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir⁴⁴.

İşçilerin iş kazasından doğan zararlarının karşılanması için ülkemizde sosyal sigorta sistemi kabul edilmiştir. İşçiler işe başlaması ile kendiliğinden 5510 sayılı SSGSSK'ya tabi olurlar. SSGSSK.m.87'ye göre de, sigorta primlerinin işverence ödenmesi gerekmektedir. Böylece, iş kazası ve işçinin bu yüzden uğradığı zararlar arasından uygun illiyet bağının kurulması durumunda işçinin iş kazasına uğraması sebebiyle doğan zararlarının sosyal sigorta tarafından ödenmesi amaçlanmıştır.

İnşaat kazasına uğrayan işçi, sosyal sigorta anlamında sağlık yardımlarına ve parasal yardıma hak kazanmaktadır. Sağlık yardımı genel sağlık sigortasından, parasal yardımlar ise iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından sağlanmaktadır. Bu yardımlar sosyal devlet ilkesinin bir gereğidir ve işverenin inşaat kazasından doğan sorumluluğu ile bir ilgisi bulunmamaktadır⁴⁵.

komandit şirketlerin komandite ortakları, diğer şirket ve donatma iştiraklerinin ise tüm ortakları, 4) Tarımsal faaliyette bulunanlar, c) Kamu idarelerinde; 1) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendine tabi olmayanlardan, kadro ve pozisyonlarda sürekli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar, 2) Bu maddenin birinci fıkrasının (a) ve (b) bentlerine tabi olmayanlardan, sözleşmeli olarak çalışıp ilgili kanunlarında (a) bendi kapsamına girenler gibi sigortalı olması öngörülmemiş olanlar ile 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 86 ncı maddesi uyarınca açıktan vekil atanalar, sigortalı sayılırlar. ..."

42 **Taşkent**'e göre, "iş kazasından söz edebilmek için, her şeyden önce zarar verici olayın dıştan gelen ani bir etkenden kaynaklanması ve ayrıca dıştan gelen ani olayın sigortalı tarafından istenilmemiş olması gerektiği görüşüne katılmak mümkün değildir. Belirtilen hususlar maddede öngörülmemiştir. Kaza olgusunun borçlar hukukundaki tanımı sosyal sigorta uygulamasına örnek olmaz" (bkz., **Taşkent**, 2001, s. 1954). *Genel anlamda kazadan bahsedebilmek için gereken unsurlar için bkz., Turan, 1994, s. 115.*

43 **Taşkent**, 2001, s. 1955.

44 Sosyal sigorta hukuku anlamında iş kazasının varlığı için, kaza ile zarar arasında nedensellik bağlantısı bulunması gerekmektedir. Buna karşılık, işle kaza arasında nedensellik bağlantısının gerekmediği ileri sürülmektedir. Gerçekten, Yargıtay bir kararında (10.HD. 30.4.1947, E.1972/38091 K.1973/14209) işçinin işyerinde ölç alma kastıyla öldürülmesini sosyal güvenlik hukuku anlamında iş kazası saymıştır (bkz., **Akın**, 2011, s.32; **Taşkent**, 2001, s. 1966). Amerikan tazminat hukukunda, işçinin zararları ile iş arasında illiyet bağının bulunması gerektiğini ispat etmesi, öğretiden tarafından eleştirilmiştir. Çünkü, sebebi birden fazla olan kanser gibi hastalıklarda işçinin yükü ağırlaşmış olacaktır (bkz., **Miceli**, 2009, s. 74).

45 Hattâ işçinin priminin Kurum'a bildirilmiş olması veya belli bir sigortalılık süresini doldurmasına gerek bu-

Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 16 ncı maddesinde iş kazası ve meslek hastalığı sigortasından⁴⁶ sağlanan haklar sayılmıştır. Buna göre:

“İş kazası veya meslek hastalığı sigortasından sağlanan haklar şunlardır:

a) *Sigortalıya, geçici iş göremezlik süresince günlük **geçici iş göremezlik ödeneği** verilmesi.*

b) *Sigortalıya **sürekli iş göremezlik geliri** bağlanması.*

c) *İş kazası veya meslek hastalığı sonucu ölen **sigortalının hak sahiplerine, gelir** bağlanması⁴⁷.*

d) *Gelir bağlanmış olan **kız çocuklarına evlenme ödeneği** verilmesi.*

e) *İş kazası ve meslek hastalığı sonucu ölen sigortalı için **cenaze ödeneği** verilmesi.*

Hastalık ve analık sigortasından sigortalıya hastalık veya analık hallerine bağlı olarak ortaya çıkan iş göremezlik süresince, günlük geçici iş göremezlik ödeneği verilir.”

Sigortalının prime esas günlük kazancı, hem işveren tarafından ödenecek prim miktarının tespitinde hem de inşaat kazasının gerçekleşmesi hâlinde Kurum tarafından sağlanacak olan ödenek ve gelirlerin belirlenmesinde dikkate alınmaktadır. Buna karşılık, Kurum tarafından sağlanacak ödenek ve gelirlerin tespitinde inşaat kazasının büyüklüğü önem taşımamaktadır. Dolayısıyla, Kurum tarafından sağlanan ödenek ve gelirlere her zaman işçinin zararlarını karşılayamayabilir⁴⁸.

SSGSSK.m.21'e göre, işçi karşılanmayan bakiye zararı için kastı veya kusuru bulunan işverene başvuru edilebilir. Aynı şekilde, Kurum da bu hâlde işçiye sağladığı yardımlar için kastı bulunan veya iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına aykırı davranışta bulunan işverene rücu edebilecektir. Buna karşılık, işverenin inşaat kazasının meydana gelmesinde hiçbir kusuru yoksa Kurum işverene rücu edemeyecektir. Kurum tarafından işçiye sağlanan yardımlar işçinin uğradığı zararları gidermeye yetmiyorsa, işverenin bu zararlardan sorumlu tutulup tutulamayacağına tespit edilmesi gerekmektedir⁴⁹.

Yukarıda ifade edildiği üzere, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından ödenen tazminat, her zaman işçinin uğradığı zararın tamamını karşılamamaktadır. Bu durumda, işçinin Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan zararlarından işverenin sorumlu olacağı ifade edilmektedir. İşveren, inşaat kazasından doğan maddî ve manevî zararları tazminle yükümlüdür. Bununla birlikte, işçinin talebini, genel hükümlere göre kusur

lunmamaktadır (bkz., **Akdeniz**, 2014, s. 10).

46 İş kazası ve meslek hastalığı sigortasının sağladığı ödenek ve gelirlerin tamamı işverenlerin ödediği primlerle sağlanmaktadır. Gerçekten, SSGSSK.m.81/1, c'de iş kazası ve meslek hastalığı sigortası primlerinin tamamını işverenin ödeyeceği düzenlenmiştir.

47 İnşaat kazası sonucunda hak sahiplerine dul ve yetim aylığı bağlanabilmesi için, ölen sigortalının; a) Üç tam yıl sigorta primini ödemiş olması veya b) Üç tam yıl prim ödemiş, toptan ödeme talep etmiş, fakat henüz alamamış olması, c) Malûllük veya yaşlılık aylığı bağlanmış veya aylığa hak kazanmış olması veya d) Malûllük veya yaşlılık aylığı, çalışmaya başlaması dolayısıyla kesilmemiş olması veya e) Ölümün sigortalının geçirdiği iş kazası sonucu olması gerekir (bkz., **Turan**, 1994, s. 125).

48 **Akdeniz**, 2014, s. 10.

49 Kurum işçinin uğradığı manevî zararları da karşılamamaktadır. Dolayısıyla, işverenin Kurum tarafından karşılanmayan zararlardan dolayı sorumluluğu, manevî zararların giderilmesi bakımından da önem taşımaktadır (bkz., **Akdeniz**, 2014, s. 11).

sorumluluğu çerçevesinde mi talep edeceği yoksa kusursuz sorumluluk esasına mı dayandıracağı konusu öğretide tartışmalıdır⁵⁰.

Bir görüşe göre⁵¹, işverenin inşaat kazasından doğan sorumluluğu bir kusur sorumluluğu hâlidir⁵². Bu görüşte olan yazarlar, sorumluluk hukukunda kusur sorumluluğunun asıl, kusursuz sorumluluğun ise fer'i olduğunu, yani kusursuz sorumluluğun mutlaka bir kanun hükmüne dayandırılması gerektiğini ifade etmektedirler⁵³. Bu yazarlara göre, hâkimin MK.m.1 hükmüne dayanarak yeni bir kusursuz sorumluluk türü üretmesi isabetli değildir. İşverenin sorumluluğu sadece hakkaniyet gereği kendinden beklenebilecek

50 **Mollamahutoğlu**, 2008, s. 922; **Altın**, 2009, s. 270; **Akdeniz**, 2014, s. 17. *Karşılaştırmalı hukuktaki durum* için bkz., **Gürsoy**, Kemal Tahir, İşverenin Sorumluluğu (BK.m.332, İş K.m.73), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 1-4, 1974, s. 188-191; **Ulusan**, İlhan, Fransız, Alman ve İsviçre Hukuklarında İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşveren Sorumluluğunun Düzenlenmesi, C. 13, S. 16, 1979-80-81, s. 77-88. Ayrıca bkz., **Ulusan**, 1990, s. 85-94.

51 **Eren**, 1974, s. 81; **Oğuzman**, 1969, s. 322 vd.; **Akın**, 2001, s. 97 vd.; **Eyrenci/ Taşkent/ Ulucan**, 2006, s. 282. "Kusurun objektifleştirilmesi kriterinin yanı sıra, BK.md.417/2'nin, Anayasa kuralları ve İSGK.md.4 ışığında yorumlanması da işverenin sorumluluğunu oldukça genişletmiştir. Bu nedenle kazalanan işçi ve hak sahiplerinin zarar görmesini önleme kaygısıyla hukuk sistemimizde yer almayan kusursuz sorumluluğu yaratmaya çalışmak doğru olmaz. Onun yerine, kusur sorumluluğu prensipleriyle zararı tazmin etmek daha isabetli olacaktır" (bkz., naklen **Akın**, 2013, s. 48).

52 Yargıtay son dönemdeki bazı kararlarında, işverenin sorumluluğunun işçiyi gözetme borcuna aykırılıktan doğan kusura dayalı bir sorumluluk olduğunu ifade etmiştir. Buna karşılık, Fransız hukukunda kusur sorumluluğu ilkesinden kusursuz sorumluluk ilkesine doğru bir içtihat değişikliği gözlenmektedir. Buna karşılık, Yargıtay'ın bu tutumu, mevzuatımızın gelişimi, çağın gerekleri neticesinde işverenin iş sağlığı ve güvenliğini sağlama borcunu giderek daha geniş algılama zorunluluğuna ters düşmekte ve Yargıtay'ın adeta klasik kusur sorumluluğu esasına geri dönüşü, isabetsiz kabul edilmektedir. Bu konuda, Yargıtay'ın yerleşmiş kusursuz sorumluluk içtihadını sürdürmesi iş sağlığı ve güvenliği alanındaki modern gelişmelere uygun olacaktır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., **Güzel**, Ali / **Uğan Çatalkaya**, Deniz, İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları (Karar İncelemesi), Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, C. 3, S. 34, 2012, s. 157-188, s. 176-186. Amerikan hukukunda ihmâlin belirlenmesi için "Hand Rule" adı verilen bir formül kullanılmaktadır. Bu formül, ilk defa, 1947 yılında Learned Hand isimli bir yargıç tarafından kullanılmış ve ABD hukukunda bu yargıcın ismi ile bilinir hâle gelmiştir. Hand formülünün ilk defa kullanıldığı karara konu olan olayda, New York Limanı'nda bağlı olan Connors Denizcilik şirketine ait mavnâ (Anna C.), römorkörün (Caroll) bazı eylemleri sebebiyle serbest kalmış ve bir tankere çarparak yükü ile birlikte batmıştır. Bunun üzerine, yük ilgisiz olan Federal Devlet, mavnânın maliki ve chartereri, mavnânın serbest kalmasına neden olan Caroll taşımacılık şirketine haksız fiil esasına dayanan tazminat davası açmışlardır. Yargıç Learned Hand, "rıhtıma bağlı olan mavnâda gemici bulundurma" şeklinde bir özen yükümlülüğünün olup olmadığının tespit edilmesi gerektiği kanaatine varmıştır. Hand, bu sebeple, geminin halatları koparak serbest kalma olasılığının (O), bunun yol açtığı zararın (Z) ve bu sonucu ortadan kaldırmak için alınacak tedbirlerin külfetinin (ÖM) bilinmesi gerektiğini ifade etmiştir. Hand'a göre, eğer mavnânın serbest kalarak bu türden bir zarar verme olasılığı ile zarar çarpımı sonucunda bulunan değer (risk değeri), bu riski ortadan kaldırmak için alınması mümkün olan önleyici tedbirlerin maliyetinden fazla ise, kişinin tedbir almak için bir özen yükümlülüğü vardır. Eğer tedbir alınmamışsa kişinin kusurlu olduğu kabul edilir. Buna karşılık, tedbirin maliyeti risk değerinden fazla ise tedbirin alınmaması özensiz davranıldığı anlamına gelmemektedir. Formül olarak: Eğer ÖM>OxZ ise kişi kusurludur. Buna karşılık, ÖM>OxZ ise kişi kusursuzdur. Yargıç bu formülü ifade ettikten sonra, Connors şirketini özen yükümlülüğüne aykırı davrandığı gerekçesiyle sorumlu tutmuştur. Fakat, formül bu olaya açıkça uygulanmamıştır. Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., **Miceli**, 2009, s. 25 vd. Ayrıca bkz., **Sanlı**, Kerem Cem, İhmâlin Belirlenmesinde Bir Ölçüt: "Hand Formülü", Marmara Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 4, 2008, s. 99-131.

53 İsviçre, Alman, Avusturya ve Fransız Hukuklarında kural olarak kusur sorumluluğu temel alınmıştır (bkz., **Antalya**, Gökhan, Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 14, S. 4, 2008, s. 63-83, s. 68).

önlemleri almamasından kaynaklanan sorumluluktur. Bu durumda, işçinin BK.m.112 vd. maddelere dayanması gerekmektedir.

Bu görüşü savunan yazarlar, inşaat kazaları sebebiyle işverenin kusurlu sorumluluk esasına göre sorumlu olması ve inşaat kazalarının önlenmesi arasında bir ilişki kurmaktadır. Kusursuz sorumluluğun benimsenmesi ile kusuru olan işveren ile kusuru olmayan işverenin aynı esasa göre sorumlu tutulacağı, bu durumun da işverenlerin gereken önlemleri almakta ihmalkâr davranabilmesine sebep olabileceği ifade edilmektedir⁵⁴.

Diğer bir görüşe göre ise⁵⁵, işverenin inşaat kazasından doğan sorumluluğu bir kusursuz sorumluluk hâlidir. Bu görüşte olan yazarlar, kusursuz sorumluluğun dayanağını hakkında farklı düşüncelere sahiptirler:

Bir görüşe göre⁵⁶, bu konuda bir kanun boşluğu bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu konuda hâkim, kendisine MK.m.1 ile verilen yetkiye dayanarak kanunkoyucu gibi davranıp yeni bir sorumluluk nedeni meydana getirmeye yetkilidir. Gerçekten, Yargıtay da bu yetkiyi kullanarak işverenin iş kazalarından doğan sorumluluğunun bir kusursuz sorumluluk hâli olduğuna hükmetmiştir⁵⁷.

Diğer bir görüşe göre⁵⁸, BK.m.417'deki kusur ilkesine dayanan sorumluluk hükmünde gerçek olmayan bir boşluk söz konusu olduğunu ve bu boşluğun hâkim tarafından İş K.m.77⁵⁹ ile tamamlanması gerektiğini, bu sonucun çağdaş teknik gelişmelere de uygun

54 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 247.

55 Amerika Birleşik Devletleri'nde üreticinin sorumluluğuna ilişkin yazılan bir makalede üründen kaynaklanan zararlarda büyük bir artış olduğu ifade edildikten sonra şöyle denilmektedir: "Üründen doğan sorumluluk hakkında en baskın görüş kusur sorumluluğudur. Bu sorumluluk türünde, üreticinin aynı şartlar altında olan orta zekâlı bir kişinin göstermesi gereken dikkati göstermesi gerekmektedir. Buna karşılık, son otuz yılda giderek benimsenen diğer bir görüşe göre ise, üreticilerin ürün kaynaklı her zarardan kusurları dikkate alınmaksızın sorumlu olması gerekmektedir". Bkz., **Viscui**, W. Kip, Product and Occupational Liability, Law and Economics (A Collection of Essays and Cases), United States of America 1998, s. 267. Ülkemizde de, inşaat kazalarından kaynaklanan zararlar giderek artmaktadır. Bu nedenle, işverenin kusursuz sorumlu olacağını kabul edip, kusursuzluk nedeniyle ödenecek tazminatta hakkaniyet indirimi yapmak doğru bir çözüm yolu olabilecektir. Gerçekten, **Miceli**, "common law"ın işyeri kazaları bakımından yetersiz kaldığını, bu nedenle de, bütün eyaletlerin işverenin sorumluluğunu arttıran düzenlemeler yaptığını ifade etmektedir. Yeni düzenlemelere göre, artık işverenin kusurunun sorumluluktan kurtulmak için herhangi bir önemi bulunmamaktadır. Yazar, işverenin bu sorumluluğu ile üründen kaynaklanan sorumluluk arasında benzerlik olduğunu ifade etmektedir (bkz., **Miceli**, 2009, s. 73).

56 **Eren**, 1974, s. 89 vd.; **Gürsoy**, 1974, s. 195.

57 HGK. 26.6.1981, E.1980/9-1949 K. 1981/535, "...Davacıların (maddi ve manevi) tazminat istekleri, 1475 sayılı İş Kanunu'nun 73. ve Borçlar Kanunu'nun 45, 47, 55, 322. maddelerine dayanır. Davacılar, davalı işverenin kusursuz sorumluluğundan söz ederek tazminat istemektedirler. Gerçekten, 27.3.1957 gün, 1/3 sayılı ve 22.6.1966 gün, 7/7 sayılı Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararlarında da açıklandığı gibi, iş kazası sonucu meydana gelen zararı işverenin tazmin borcu kusursuz sorumluluğa dayanır. Kusursuz sorumluluk hallerinde ise, kusur, sorumluluğu oluşturan bir unsur olmadığından, tazminat borcunun doğabilmesi bakımından işverenin kusuru aranmaz. Ne var ki kusursuz sorumlulukta da işverenin tazmin yükümlülüğü için illiyet (nedensellik) bağıntısının gerçekleşmesi zorunludur. ..." (www.kazanci.com).

58 **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 995.

59 Söz konusu madde, 30.6.2012 tarih ve 28339 sayılı RG.'de yayımlanan 20.6.2012 tarih ve 6331 sayılı RG.'de yayımlanan İş Sağlığı ve Güvenliği Kanun'un 37/ç. maddesi hükmü gereğince yürürlükten kaldırılmıştır. Ancak İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununda İş Kanunu m. 77'nin yansımaları sayılabilecek maddeler örneğin İSGK.m.4

olduğunu ifade etmektedir. Bu konuda, BK.m.71’de düzenlenen tehlike sorumluluğu hükümünün uygulanması gerektiği de ifade edilebilir.

Bir başka görüşe göre ise⁶⁰, işverenin sorumluluğu, BK.m.417’de düzenlenen hakka-niyet esasına dayanan bir kusursuz sorumluluk hâlidir.

Nihayet, son bir görüşe göre ise⁶¹, işverenin sorumluluğu tehlike esasına dayanan bir kusursuz sorumluluk türüdür.

Kusursuz sorumluluğu savunan yazarlara göre, kusursuz sorumluluk ilkesinin kabulü, işçinin Sosyal Güvenlik Kurumu’nun yaptığı yardımın kapsamına girmeyen veya bu yardımın kapsamına giren fakat zamanında Kurum’a başvurusu yapılmayan zararlarının giderilmesi bakımından gereklidir. Aynı şekilde, işverenin işçinin manevî zararlarından kusuru olmasa da sorumlu olması söz konusu ilkenin kabulünü gerektiren sebeplerden biridir. Gerçekten, maddî zararlar bakımından kusur sorumluluğunun kabulü, manevî zararlar bakımından da kusursuz sorumluluğunun kabulü bir çelişki arz etmektedir⁶².

Yargıtay da işçinin iş kazalarından doğan zararlarının giderilmesi için işverenin sorumlu olacağı esas bakımından farklı kararlar vermiştir. Yargıtay, önceleri işverenin sorumluluğunun kusur sorumluluğu olduğu yönünde kararlar vermektedir. Ancak, 1967 yılından sonra, birçok Yargıtay kararında işverenin sorumluluğunun tehlike esasına dayalı bir kusursuz sorumluluk olduğu ifade edilmiştir⁶³. Son zamanlarda verilen bazı Yargıtay kararlarında ise işverenin sorumluluğu kusur sorumluluğuna dayandırılmıştır⁶⁴.

bulunmaktadır.

60 **Hatemi/ Gökyayla**, 2012, s. 150.

61 **Ulusan**, 1990, s. 119; **Gürsoy**, 1974, s. 193. BK.m.71 ile inşaat kazalarından doğan sorumluluğu hakkındaki tartışmaların önemini kaybettiği hakkında bkz., **Altınar**, 2009, s. 271. 21.HD. 5.4.2012, E.2012/4196 K.2012/5289, "...işveren her türlü özen borcunu yerine getirmiş olsa dahi meydana gelen kazadan dolayı sorumluluktan kurtulma olanağı yoktur. Bu anlamda tehlike sorumluluğu mutlak bir sorumluluk olarak nitelendirilebilir. Bununla beraber belirtmek gerekir ki tehlike sorumluluğu bir "sonuç" sorumluluğu da değildir. Gerçekten zarar işletmeye özgü bir tehlikeden doğmamış, yani araya giren bir başka nedenden dolayı meydana gelmişse, işverenin bu zarardan sorumlu tutulmaması gerekir. Başka bir deyişle işyerinin işletilmesi veya bundan doğan tehlikeler ile zarar arasında uygun bir illiyet bağı bulunmuyorsa, işverenin sorumluluğundan söz edilemez..." (**Demircioğlu**, A. Murat / **Kalyon Şen**, Arzu, İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, Özel Sayı, 2013, s. 33-50.).

62 **Akdeniz**, 2014, s. 19.

63 21.HD. 5.4.2012, E.2012/4196 K.2012/5289, "...Yargıtay uygulamasında, ilk kararlarda işverenin iş kazalarından doğan sorumluluğunun haksız fiile dayandığını kabul etmişken, zamanla işçinin daha yararına olan, akdi sorumluluk esasını benimsemiştir. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanda meydana gelen gelişmeler nedeniyle akdi sorumluluğun da yetersiz kalması üzerine Yargıtay uygulamalarında istikrarlı şekilde tehlike sorumluluğu görüşünü kabul etmektedir. ..." (www.kazanci.com).

64 HGK. 20.3.2013, E.2012/21-1121 K.2013/386, "...olay tarihinde yürürlükte bulunan Türk Hukuk Sistemi uyarınca, özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. Bu durumda, işverenin kusurlu eylemi ile zarar arasında uygun bir illiyet bağı yoksa işverenin sorumluluğundan söz edilemez. ..." (www.kazanci.com); HGK. 3.2.2010, E.2010/21-36 K.2010/67, "...İsviçre ve Türk Hukuk Sistemi’nde özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. İşverenin kusurlu eylemi ile zarar arasında uygun bir illiyet bağı yoksa, işverenin sorumluluğundan söz edilemez. ... (www.kazanci.com).

İş kazasından doğan zararlar sebebiyle işverenin sorumluluğunun tartışıldığı Yargıtay kararlarında, "kaçınılmazlık" terimi⁶⁵ sıklıkla kullanılmaktadır. Kaçınılmazlık ise Sosyal Sigorta İşlemleri Yönetmeliğinin⁶⁶ 45 inci maddesinin 3 üncü fıkrasında tanımlanmıştır. Buna göre, "kaçınılmazlık, olayın meydana geldiği tarihte geçerli bilimsel ve teknik kurallar gereğince alınacak tüm önlemlere rağmen, iş kazası veya meslek hastalığının meydana gelmesi durumudur. İşveren alınması gerekli herhangi bir önlemi almamış ise olayın kaçınılmazlığından söz edilemez". Yargı kararlarında, zararlı sonucun meydana gelmesinde kaçınılmazlık söz konusu ise zararın hakkaniyet gereği taraflar arasında paylaşılması ifade edilmiştir.

Aynı şekilde, Yargıtay, işverenin sorumluluğunun kusursuz bir sorumluluk türü olduğunu ifade ettiği kararlarında, kusurlu işveren ile kusursuz işveren arasında adletsizliği önlemek için "hakkaniyet indirimine" gitmektedir⁶⁷. Bu husus ise, öğretilerde eleştirilmektedir⁶⁸.

3) Yapı Eseri Malikinin Sorumluluğu

Yapı eseri malikinin sorumluluğu⁶⁹ 818 sayılı Borçlar Kanununun 58 inci maddesinde

65 9HD. 18.2.1977, E.1977/5967 K.1977/1155, "...Kaçınılmazlık, bir anlamda fennen önlenmesi olanaksız sonuçları kapsar. Bir ölçüde kaçınılmaz malûliyetin söz konusu olduğu işyeri işverenin "uygun neden-sonuç" bağlantısını kesen müterafik kusur olmadığı takdirde, kaçınılmazlığa düşen zarardan büyük ölçüde sorumlu tutulması, insan varlığının kutsallığı ve kâr amacının karşılıklı değerlendirilmesinin doğal sonucudur. ..." (Çenberci, Mustafa, İş Kanunu Şerhi, 6. Baskı, Ankara 1986, s. 1009); 10.HD. 4.2.1977, E.1977/5618 K.1977/733, "...mahkemece yapılacak iş, kaçınılmazlığa ilişkin zararın BK.m.43 ve MK.m.4 gereğince hakkaniyet kuralları göz önünde bulundurulurken taraflar arasında bölüştürmekten ibarettir. ..." (Çenberci, 1986, s. 1009); HGK. 12.11.2003, E.2003/21-673 K.2003/641, "...Kaçınılmazlık ise hukuksal ve teknik anlamda; fennen önlenmesi mümkün bulunmayan başka bir anlatımla, işverence mevzuatın öngördüğü tüm önlemlerin alınmış olduğu koşullarda dahi önlenmesi mümkün bulunmayan durum ve sonuçları ifade eder. Zararlandırıcı olayın tamamen kaçınılmazlık sonucu meydana geldiğinin saptanması halinde hakim, işverenin sorumluluğunu, Borçlar Kanunu'nun 43. maddesini gözönünde tutarak hakkaniyet ölçüsünde saptamalıdır. Her iki taraf yönünden % 50'şer sorumluluğun paylaşılması ilk bakışta uygun görünebilirse de, işçi-işveren arasındaki bu tür davalarda tarafların ekonomik ve sosyal durumlarının göz önünde bulundurulması halinde; işverene biraz daha fazla sorumluluk verilmesi; sosyal hukuk devleti ilkesi gereği düşünülebilir. ..." (www.kazanci.com).

66 RG. 12.5.2010, S. 27579.

67 10.HD. 21.6.2011, E.2011/1711 K.2011/9103, "...İşverenin sorumluluğu kusursuz sorumluluğa dayanmaktadır. Buna göre işveren, zararlandırıcı sigorta olayında hiç kusuru olmasa bile, şayet sigortalının işe girişini süresinde Kuruma bildirmemişse, Kurumca yapılan sosyal sigorta yardımlarından %100 oranında kusurlu sayılarak sorumlu tutulması gerekir. Ancak bu durumda hakkaniyet indirimine gidilmesi uygun olacaktır. ..." (www.kazanci.com). Aynı yönde bkz., 10.HD. 3.10.2011, E.2011/5411 K.2011/12916, (www.kazanci.com); 10.HD. 20.11.2006, E.2006/8078 K.2011/14899, (www.kazanci.com).

68 Akdeniz, 2014, s. 16.

69 Bir görüşe göre, yapı eseri malikinin sorumluluğu bir tehlike sorumluluğudur. Yapı maliki bu sorumluluktan kurtulabilmek için kurtuluş kanıtı getiremez. Malikin sorumlu tutulabilmesi için zilyet de olması gerekmektedir (bkz., Kurt, 2008, s. 174; Tunçomağ, 1976, s. 582; Reisoğlu, 2006, s. 171). Diğer bir görüşe göre ise, yapı eseri malikinin sorumluluğu, objektif özen yükümlülüğünün ihlali esasına dayanmaktadır (bkz., Öztaş, İlker, Bina ve Diğer Yapıların Yapılışındaki Bozukluklardan veya Bakımındaki Eksikliklerden Dolayı Paydaşların Sorumluluğu, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, 2007, s. 351-365, s. 353). Sorumluluğun dayandığı temel hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., Baş, 2011, s. 45-57. 4708 sayılı "Yapı Denetimi Hakkında Kanun" ile Türk Borçlar Kanundaki yapı malikinin sorumluluğu hükümlerinin karşılaştırılması için bkz., Kurt, 2008,

düzenlenmişti. O dönemde, maddede geçen “imal olunan herhangi bir şey” teriminin doğru bir çeviri olmadığı, burada kastedilenin “inşa eseri” olduğu öğretide ifade ediliyordu. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 69 uncu maddesinde bu ifade yerine “bina ve diğer yapı eseri” ifadesi kullanılmak suretiyle hüküm daha açık hâle getirilmiştir⁷⁰.

Yukarıda da ifade edildiği üzere, inşaatın bir yapı eseri olup olmadığı tartışmalıdır. İnşaatın yapı eseri olarak sayılıp sayılmayacağına ilişkin bu tartışma, inşaatteki yapım bozukluğu ve bakım eksikliği nedeniyle zarara uğrayan üçüncü kişinin başvurabileceği hükümlerin tespitinde de kendini göstermektedir.

Bir şeyin yapı eseri kavramına dâhil edilebilmesi için inşaatın tamamlanması gerektiğini⁷¹ ifade eden yazarlara göre, inşaatteki yapım bozukluğu ve bakım eksikliği nedeniyle zarara uğrayan üçüncü kişinin BK.m.69 hükmü çerçevesinde zararının tazmini için yapı eseri malikine başvurması mümkün değildir. Buna karşılık, inşaat süresince meydana gelen zararlar için Türk Borçlar Kanununun diğer hükümlerine başvurabilmek mümkündür⁷². Meselâ, inşaatı yaptırana, BK.m.66 uyarınca başvurulabilir⁷³.

Bir şeyin yapı eseri kavramına dâhil olabilmesi için inşaatın tamamlanması gerekmediğini ifade eden yazarlara göre, inşaatteki yapım bozukluğu ve bakım eksikliği nedeniyle zarara uğrayan üçüncü kişinin BK.m.69 hükmü çerçevesinde zararının tazmini için yapı eseri malikine başvurabilmesi mümkündür⁷⁴.

s. 186; **Baş**, 2011, s. 68-70; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 355-358. *Karşılaştırmalı hukukta bina ve yapı eserinden doğan sorumluluk* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Baş**, s.5-29.

70 **Hatemi/ Gökyayla**, 2012, s. 148; **Baş**, 2011, s. 74; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 346. **Oğuzman/ Öz**'e göre, EBK zamanında kanundaki “imal olunan herhangi bir şey” ifadesinden yola çıkarak imalatçıların kusursuz sorumlu olduğunu kabul eden bir görüş bulunmakta idi. Ancak, imalatçıların kusursuz sorumlu olacağı kabulü, artık BK.m.69'un sözüne ters düşmektedir (bkz., **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 169). *BK.m.69'un imalatçının sorumluluğundan ayrılması* hakkında bkz., **Baş**, 2011, s. 65-68.

71 Bu görüşte olan yazarlara göre, inşaatı tamamlanmış bina veya diğer yapı eseri tamire veya restorasyona alınır, tamir veya restorasyon döneminde de BK.m.69 uygulanmaz. Buna karşılık, inşaatı henüz bitmemiş bir bina veya diğer yapı eseri kullanılmaya başlanmışsa, yapılaşma bozukluğu veya bakım eksikliği sebebiyle zarara uğrayan üçüncü kişi zararlarının tazmini için BK.m.69'a başvurabilecektir. Çünkü bu durumda bina işlevi gören bir yapı eseri vardır (bkz., **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 173). Yapının inşa veya tamir hâlinde bulunduğu sırada meydana gelen zararlardan dolayı inşaatı veya tamirini yapan kişiler BK.m.49 hükmüne göre sorumlu olacaklardır (bkz., **Kurt**, 2008, s. 178).

72 **Ayan**, 2012, s. 247; **Tunçomağ**, 1976, s. 591, 592.

73 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 173. “Yapı eseri yapıldığı, değiştirildiği ve tamir edildiği sırada başkasına zarar verilmişse, bundan BK.m.49'a göre sorumluluk söz konusu olur” (bkz., naklen **Eren**, 2013, s. 652). *Bina ve yapı eseri malikinin diğer sorumluluklarla yarışması* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Baş**, 2011, s. 161-168.

74 **Oğuzman/ Selici/ Oktay-Özdemir**, 2012, s. 597, dn. 1396; **Ayan**, 2013, II, s. 311. Ayrıca bkz., 7.HD.14.3.2006, E.2006/284 K.2006/721, “...Taşınmaz malikleri, kazı ve yapı yaparken komşu taşınmazlara zarar vermekten kaçınmak zorundadır. Binanın fena yapılması sonucu meydana gelen zarardan taşınmaz maliki sorumludur. ...4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 738. maddesi hükmüne göre taşınmaz malikleri kazı ve yapı yaparken komşu taşınmazlara, onların topraklarını sarsmak veya tehlikeye düşürmek ya da üzerlerindeki tesisleri etkilemek suretiyle zarar vermekten kaçınmak zorundadır. Taşınmaz malikinin mülkiyet hakkını bu hakkın yasal kısıtlamalarına aykırı kullanması sonucunda zarar gören veya zarar tehlikesi ile karşılaşan kimsenin aynı kanunun 730. maddesi hükmüne göre durumun eski hale getirilmesini, tehlikenin ve uğradığı zararın giderilmesini dava etme hakkı bulunduğu gibi B.K.'nin 58. maddesi hükmü ile de bir bina veya imal olunan herhangi bir şeyin maliki o şeyin fena yapılmasından yahut muhafazasındaki kusurundan dolayı meydana gelecek zararlardan

4) Taşınmaz Malikinin Sorumluluğu

Mülkiyet hakkı, hukuken bir engel bulunmadıkça, sahibine dilediği şekilde tasarruf yetkisi veren ve üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir mutlak bir haktır. Taşınmaz malikinin tasarruf yetkisini başkalarına zarar vermeme gerekçesiyle sınırlanması, kural olarak bütün hukuk sistemlerinde farklı şekillerde de olsa mevcuttur⁷⁵. O hâlde, taşınmaz bir eşya olan inşaatın maliki de, inşaat üzerindeki mülkiyet hakkını dilediği gibi kullanamayacak, özellikle komşuluk hukukunun gerektirdiği bir takım kısıtlamalara uymak zorunda kalacaktır.

Taşınmaz mülkiyetinin sınırlamaları, malikin mülkiyet hakkından doğan yetkilerinden bir bölümünün üçüncü kişiler veya toplum yararına daraltılmasını veya geçici olarak ortadan kaldırılmasını ifade etmektedir. Bu sınırlamalar "*iradî sınırlamalar*" veya "*kanunî sınırlamalar*" şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Kanunî sınırlamaların bir kısmı komşu taşınmaz maliki için getirilmiştir. Bu kısıtlamalardan birisi, MK.m.737'de düzenlenen "*mülkiyet hakkını aşırı kullanmama*" ödevidir. Buna göre, "*herkes, taşınmaz mülkiyetinden doğan yetkilerini kullanırken ve özellikle işletme faaliyetini sürdürürken, komşularını⁷⁶ olumsuz şekilde etkileyecek taşkınlıklardan kaçınmakla yükümlüdür*". Bu sebeple, inşaat maliki komşularını zarara uğratabilecek davranışlardan kaçınmak zorundadır. Bu maddeye aykırı davranan taşınmaz maliki aleyhine MK.m.730'a dayanan bir dava açılabilir⁷⁷.

Bu sınırlamalardan bir diğeri de MK.m.738/1'de düzenlenen komşu taşınmazlara zarar verici yapı yapmama ödevidir. Buna göre, "*malik, kazı veya yapı yaparken komşu taşınmazlara, onların topraklarını sarsmak veya tehlikeye düşürmek ya da üzerindeki tesisleri etkilemek suretiyle zarar vermekten kaçınmak zorundadır*". Maddede ifade edilen yapı kavramının içine bina dışındaki diğer inşaat ve tesisatın da girmektedir. Böylece, inşaat kazası sonucunda inşaat maliki, komşu taşınmaz üzerindeki tesislere zarar vermişse zarar verici yapı yapmama ödevine aykırı davranmış olacaktır.

Zarar verici yapı yapmama ödevine aykırı hareket eden malik aleyhine MK.m.683 uyarınca elatmanın önlenmesi davası veya MK.m.730 uyarınca dava açılabilir ifadesi ifade edilmiştir. Hattâ somut olayın özelliklerine göre, BK.m.69'a başvurmanın mümkün olduğunu ifade eden yazarlar da bulunmaktadır. Aynı şekilde, haksız fiilden dolayı da tazminat istenebilecektir. Buna karşılık, komşu taşınmazla taşma söz konusu ise MK.m.725 uygulanacaktır⁷⁸.

sorumlu tutulmuştur. ..." (www.kazanci.com).

75 *İslam hukukunda taşınmaz malikinin sorumluluğu* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Kahveci**, Nuri, İslam Hukukuna Göre Taşınmaz Malikinin Sorumluluğu, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl: 6, S. 12, s. 1-20.

76 Bu anlamda, taşınmazda yapılacak faaliyetin etki alanı içinde bulunan herkeştir. Dolayısıyla, inşaat kazasının etki alanı içinde bulunan kimseler komşu sayılacaktır (bkz., **Ayan**, 2013, II, s. 306; **Tandoğan**, 1981, s. 202; **Akipek/ Akıntürk**, 2009, s. 557, 558; **Oğuzman/ Seliçi/ Oktay-Özdemir**, 2012, s. 599, 600). Buna karşılık, ziyaretçiler, taşınmazın yanından geçenler, gezici satıcılar vb. kişiler MK.m.730 hükmünden yararlanamazlar (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 203).

77 **Ayan**, 2013, II, s. 309; **Eren**, 2013, s. 655; **Esener/ Güven**, 2008, s. 237. **Tunçomağ**'a göre, taşınmaz malikinin sorumluluğunun Medenî Kanunda düzenlenmiş olması bir yanlışlığın sonucudur. Çünkü hem MK.m.730 hem de BK.m.69 zararın tazmini ile ilgilidir (bkz., **Tunçomağ**, 1976, s. 583).

78 Ayrıntılı bilgi için bkz., **Ayan**, 2013, II, 311; **Esener/ Güven**, 2008, s. 237.

Taşınmaz malikinin sorumluluğu⁷⁹ Medenî Kanununun 730 uncu maddesinde düzenlenmiştir. Buna göre, *“bir taşınmaz malikinin mülkiyet hakkını bu hakkın yasal kısıtlamalarına aykırı kullanması sonucunda zarar gören veya zarar tehlikesi ile karşılaşan kimse⁸⁰, durumun eski hâline getirilmesini, tehlikenin ve uğradığı zararın giderilmesini dava edebilir”*.

Medenî Kanununun bu maddesinin düzenleniş sebebi, taşınmaz malikinin mülkiyet hakkını taşkın kullanmasından dolayı doğabilecek zararlara karşı komşuları korumaktır⁸¹. Dolayısıyla bu sorumluluğun doğabilmesi için *“taşkın kullanma”* kavramının kapsamının belirlenmesi gerekmektedir. Bu açıdan, taşınmaz bir eşyaya malik olan inşaat maliki, mülkiyet hakkını kullanırken hukuk düzeni tarafından kendisine yüklenen ödevlere aykırı hareket edip bunları ihlâl ederse, mülkiyet hakkının aşılması, yani taşkın kullanılması söz konusu olur⁸². Malik, mülkiyet hakkını kullanırken sadece özel hukuktan doğan ödevlere değil, aynı zamanda kamu hukukundan doğan ödevlere de⁸³ uygun davranmalıdır. Meselâ, imar kanununun belirli bir yükseklikten fazla inşaat yapmama yükümlülüğüne aykırı davranmamalıdır. Aynı şekilde, olası inşaat kazalarında üçüncü kişilerin ve komşuların zarar görmemesi için alınması gereken önlemleri almalıdır. İnşaat malikinin mülkiyet hakkını yasal kısıtlamalara aykırı kullanması sonucunda meydana gelen zararlardan sorumlu olması gerekmektedir⁸⁴.

MK.m.730'un kapsamına, inşaat malikinin taşınmaz üzerindeki fiilî yetkilerinin kullanılmasındaki taşkınlıklar girmektedir. İnşaat maliki, mülkiyet hakkının kendisine tanıdığı yetkilerden fiilî nitelikte olanları kullanırken, uymak zorunda olduğu ödevlere aykırı hareket etmemelidir. Meselâ, malik arazisinde inşaatta bulunurken, komşu taşınmazdaki binanın yıkılmasına, temellerinin kaymasına veya çatlamasına sebep olacak davranışlardan kaçınmak zorundadır. Aksi hâlde, mülkiyet hakkını taşkın kullanmış olacaktır⁸⁵.

79 Taşınmaz malikinin sorumluluğunun dayanağı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, taşınmaz malikinin sorumluluğu olağan sebep sorumluluğudur (bkz., **Reisoğlu**, 2006, s. 176). Diğer bir görüşe göre ise tehlike sorumluluğudur (bkz., **Badur**, Emel, Gayrimenkul Malikinin Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2001/3, s. 835-880, s. 841). Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., **Gürsoy/ Eren/ Cansel**, 1978, s. 669, 610.

80 MK.m.730'a göre, kimler davacı olabilir? Bir görüşe göre, MK.m.730 sadece komşular arasındaki ilişkilerle uygulanır. Diğer bir görüşe göre ise, MK.m.730, malikin komşuluk ilişkisini ihlâl etmesinden zarar gören veya görme tehlikesine maruz kalan herkes MK.m.730'a dayanarak dava açabilir (bkz., **Esener/ Güven**, 2008, s. 251).

81 Burada “bir fiilden, bir davranıştan değil, bir şeyden doğan sorumluluğun söz konusu olduğu” ifade edilmektedir. Bkz., **Eren**, 2013, s. 655. **Tandoğan**'a göre, malikin davranışı ile taşınmazın kullanılması ve işletilmesi arasında bir bağıllık olmalıdır. Meselâ, malikin kendi taşınmazından komşu taşınmazına taş veya silah atarak komşu taşınmaz malikini yaralaması, arsasının ayıkladığı taşları komşu taşınmazdaki sebelerin üzerine dökmesi gibi davranışların taşınmazın kullanılmasını ile ilişkisi yoktur (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 200).

82 **Gürsoy/ Eren/ Cansel**, 1978, s. 693.

83 **Gürsoy/ Eren/ Cansel**, 1978, s. 693, 694. Kamu hukukundan doğan ödevlere aykırı hareket edilmesi hâlinde MK.m.730'a göre dava açılıp açılmayacağı tartışmalıdır. Öğretideki baskın görüşe göre, kamu hukukundan kaynaklanan ödevler özel kişilerin de menfaatini korumayı amaçlıyorsa MK.m.730'a göre dava açılabilir (bkz., **Badur**, 2001, s. 854).

84 **Eren**, 2013, s. 655.

85 **Eren**, 2013, s. 663. Mülkiyet hakkının malike sağladığı yetkilerden fiilî olanlar, kullanma ve yararlanma yetkileridir. Tasarruf yetkisi ise, fiilî nitelikte bir yetki değildir. Bu sebeple, malik, tasarruf yetkisini kullanması

Taşkınlık, taşınmaz malın sınırlarını aşarak, etkilerini başka bir taşınmaz üzerinde göstermelidir⁸⁶. Bu sebeple, inşaat kazası, sadece taşınmaz malın sınırları içerisinde etki göstermiş, buna karşılık komşu taşınmazda herhangi bir zararın doğmasına neden olmamış ise, mülkiyet hakkının taşkın kullanılmasından söz edilemez.

Taşkınlık, bir insan davranışı veya bu davranışla ilgili olmalıdır. Bu anlamda, inşaat kazasının salt tabiat olayları nedeniyle meydana gelmesi hâlinde, malikin mülkiyet hakkını taşkın kullanması söz konusu değildir. Ancak, bu hâlde de malik, olağan tabiat olaylarının zarar verici sonuçlarını önleyici tedbirler almak zorundadır⁸⁷.

Uygulamada, bazı taşkınlıkların kaçınılmaz nitelikte olduğu kabul edilmektedir. Özellikle inşaat faaliyetleri sırasında kaçınılmaz taşkınlıklar söz konusu olmaktadır. Meselâ, inşaat süresince toz çıkartmak veya gürültü yapmak kaçınılmaz nitelikteki faaliyetlerdendir. Bu gibi faaliyetlerde geçici nitelik taşıyan taşkınlıklara zarar gören katlanmak zorundadır. Bu hâlde de mağdur hukuka aykırılık niteliği taşımayan taşkınlığa son verilmesini isteyemese de, zararının MK.m.730/II'ye göre tazmin edilmesini talep edebilir. Burada, fedakârlıkların denkleştirilmesi söz konusudur⁸⁸.

Malikin sorumluluğunu doğuran davranış, genellikle yapılmaması gereken şeyi yapma biçiminde kendini göstermektedir. Böylece, malikin bizzat kendisinin veya davranışlarından sorumlu olduğu kişilerin yapılmaması gereken davranışı yapmasıyla sorumluluk gerçekleşmiş olmaktadır. Buna karşılık, malikin yapmama davranışı ise kural olarak sorumluluk doğurmamaktadır⁸⁹. Ancak, hukuk düzeninin malike yüklediği yapma ödevinin yapılmaması nedeniyle meydana gelen zararın tazmin edilmesi gerekmektedir. Meselâ, taşınmaz maliki, inşaatın devamı boyunca komşu taşınmaza moloz dökülmemesi için güvenlik önlemleri almak zorundadır. Malikin veya davranışlarından sorumlu olduğu kişilerin gerekli güvenlik önlemlerini almamaları nedeniyle komşu taşınmazda birtakım zararların meydana gelmesi durumunda, taşkın bir kullanma söz konusu olmaktadır⁹⁰.

Malikin zarar verici davranışı süreklilik arz edeceği gibi, bir defalık da olabilir⁹¹. Buna göre, MK.m.730'a başvurabilmek için, taşkınlığın süreklilik arz etmesi şart değildir. Taşkınlığın bir defa gerçekleşmesi hâlinde de sorumluluk söz konusu olabilir.

Kaçınılmaz taşkınlıklara, zarar görenin katlanması gerekmektedir. Ancak, inşaat faaliyetlerinde geçici nitelik taşıyan taşkınlıklar sonucunda da olsa meydana gelen zararın MK.m.730'a göre tazmin edilmesi gerekmektedir. Burada, daha önce ifade edildiği gibi, "*fedakârlığın denkleştirilmesi*" söz konusu olur⁹². Meselâ, komşu taşınmazdaki inşaat ne-

dolayısıyla MK.m.730'a göre sorumlu olmaz (bkz., **Eren**, 2013, s. 663). Ayrıca bkz., **Badur**, 2001, s. 837, 852.

86 **Badur**, 2001, s. 855.

87 **Eren**, 2013, s. 664; **Badur**, 2001, s. 853; **Gürsoy/ Eren/ Cansel**, 1978, s. 696.

88 **Ayan**, 2013, II, s. 382.

89 **Badur**'a göre, zarar verici davranışın olumlu (müspet) veya olumsuz (menfî) olması arasında fark yoktur (bkz., **Badur**, 2001, s. 854).

90 **Eren**, 2013, s. 666.

91 **Gürsoy/ Eren/ Cansel**, 1978, s. 697.

92 **Eren**, 2013, s. 666. Yazar'a göre, bu hükmün sürekli kaçınılmaz nitelik taşıyan taşkınlıklarda da uygulanması gerekmektedir (bkz., **Eren**, 2013, s. 666).

deniyle meydana gelen geçici nitelik taşıyan gürültü, ses, toz, duman gibi taşkınlıklara komşu taşınmaz maliki katlanmak zorundadır. Buna karşılık, inşaattaki iskelenin komşu arazideki ağaçların üzerine yıkılması, molozların komşu arazideki hayvanların üzerine dökülmesi gibi taşkınlıklar kaçınılmazlık niteliğini taşımamaktadır. Tam tersine, gerekli önlemlerin alınması ile bunların önüne geçilebilir.

Bu sorumluluğa, özel mülkiyete ait inşaatlar bakımından gidilebileceği gibi hazinenin özel mülkiyetine tâbi inşaatlar için de gidilebilir. Buna karşılık, kamu malı niteliğindeki inşaatlar bakımından idare hukuku çerçevesinde sorumluluğun belirlenmesi gerekmektedir⁹³.

Bu noktada, inşaat malikinin, yapı maliki sıfatıyla sahip olduğu sorumluluğu ile taşınmaz maliki sıfatıyla sahip olduğu sorumluluğu arasındaki sınırın da açığa kavuşturulması gerekmektedir⁹⁴. İnşaat malikinin olumlu bir davranışından doğan, yani mülkiyet hakkını taşkın kullanmasından doğan zararlar için Medenî Kanununun 730 uncu maddesine; buna karşılık, inşaat malikinin olumsuz bir davranışından, yani inşaatın yapım bozukluğu ve bakımındaki bir eksiklikten doğan zararlar için ise Borçlar Kanununun 69 uncu maddesine başvurulabileceği ifade edilebilir.

5) Tehlike Sorumluluğu

Eski Borçlar Kanununda salt tehlike sorumluluğunu düzenleyen bir hüküm mevcut değilken; sanayinin gelişmesi ve yurt düzeyine yayılması sonucunda işyerlerinde kullanılan teknik ve motorlu araçların her geçen gün daha fazla artması ve bu nedenle de alınabilecek her türlü önlemlerle dahi önüne geçilmesi olanağı bulunmayan tehlikelerin ortaya çıkmasının bir sonucu olarak⁹⁵ 6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 71 inci mad-

93 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 174. Devlet ve diğer kamu tüzel kişileri, özel mülkiyetinde bulunan yapıların yapım bozukluğu nedeniyle neden olduğu zararlardan dolayı BK.m.69'a göre sorumludurlar. Buna karşılık, hizmet malları ve toplumun kullanımına açık yapı eserindeki yapım bozukluğundan doğan inşaat kazalarının sebep oldukları destek kaybı ve bedensel zararlar dışındaki tazminat talepleri idare hukuku kurallarına tabidir. Bu talepler tam yargı davası ile talep edilir (bkz., **Eren**, 2013, s.649; **Kurt**, 2008, s.177). Ayrıca bkz., **Badur**, 2001, s. 849, 850; **Tandoğan**, 1981, s. 183-188; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 352. Buna karşılık, devlet ve diğer kamu tüzel kişilerin, yalnız özel mülkiyetinde bulunan bina ve yapı eserlerinden değil; kamusal alana giren bina ve yapı eserlerinden de BK.m.69 uyarınca sorumlu olacağını ifade eden bir görüş de mevcuttur (bkz., **Baş**, 2011, s. 146).

94 *BK.m.69 ile MK.m.730 arasındaki benzerlikler ve farklar* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Gürsoy/ Eren/ Cansel**, 1978, s. 705-707; **Tandoğan**, 1981, s. 204-206; **Reisoğlu**, 2006, s. 177; **Baş**, 2011, s. 58-64; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 361; **Esener/ Güven**, 2008, s. 253.

95 21.HD. 5.4.2012, E.2012/4196 K.2012/5289, "...İşyerinde meydana gelen iş kazaları nedeniyle işverenin hukuki sorumluluğunun niteliği sorunu öğretide ve uygulamada zaman içerisinde farklı görüş ve uygulamaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Yargıtay'ın önceki kararlarında da benimsediği bir görüşe göre, işverenin bu açıdan sorumluluğu kusura dayanmaktadır. Çünkü İsviçre ve Türk Hukuk Sisteminde özel bir düzenleme söz konusu olmadıkça asıl olan kusur sorumluluğudur. Sanayinin gelişmesi ve yurt düzeyine yayılması sonucunda işyerlerinde kullanılan teknik ve motorlu araçların her geçen gün daha fazla artması ve bu nedenle de alınabilecek her türlü önlemlerle dahi önüne geçilmesi olanağı bulunmayan tehlikelerin ortaya çıkması, dolayısıyla iş kazaları ve meslek hastalıklarının büyük artışlar göstermesi karşısında kusura dayanan sorumluluk ilkesinin yetersiz kaldığı modern toplum hayatının ihtiyaçlarına cevap vermediği görülmüştür. İşte son zamanlarda kendisini yoğun bir biçimde hissettiren teknik ve teknolojik alanlardaki bu gelişmeler, kusursuz sorumluluğun bir türü olan tehlike sorumluluğu kavramına ortaya çıkarmıştır. Tehlike sorumluluğunu savunular işverenin özen borcunu ideal ölçüler içinde yerine getirmesi halinde dahi, meydana gelen zarardan yine de sorumlu tutulması

desinde tehlike sorumluluğu genel esaslarıyla düzenlemiştir. Anılan maddede önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetlerinden zarar doğduğu takdirde, bu zarardan işletme sahibi ve varsa işletenin müteselsilen sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Bunun yanısıra, hangi işletmelerin önemli ölçüde tehlike arzeden işletmelerden sayılacağı da maddede hükme bağlanmıştır. Buna göre, *“bir işletmenin, mahiyeti veya faaliyette kullanılan malzeme, araçlar ya da güçler göz önünde tutulduğunda, bu işlerde uzman bir kişiden beklenen tüm özenin gösterilmesi durumunda bile sıkça veya ağır zararlar doğurmaya elverişli olduğu sonucuna varılırsa, bunun önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilir”* (BK.m.71/II, c. 1). Bu düzenlemeye göre, inşaatın önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletme olduğu kabul edilebilir.

C. Sorumlu Olacak Kişi

İnşaat kazası sonucunda meydana gelen maddî veya manevî zararların tazmin edilmesi için farklı hükümlere dayanmak mümkündür. Bununla beraber, dayanılan hükme göre, sorumluluğun doğması için aranan şartlar ve bu şartların gerçekleşmesi üzerine kendisine başvurulabilecek kişi ve bu kişinin sıfatı farklılaşmaktadır.

İnşaat kazası sonucunda zarar gören işçi, bu kazanın iş kazası sayılması durumunda öncelikle Sosyal Sigorta Kurumu'na zararlarının giderilmesi için başvurabilecektir. Sosyal Sigorta Kurumu tarafından zararlarının giderilmeyen kısmı içinse işverenin sorumluluğuna gidilebilecektir.

Asıl işveren, alt işverenin işçilerine karşı iş yeri ile ilgili olarak kanundan, iş sözleşmesinden veya alt işverenin taraf olduğu toplu iş sözleşmesinden doğan yükümlülüklerinden alt işveren ile birlikte sorumludur⁹⁶. Böylece, inşaat kazası sonucunda zarara uğrayan alt işverenin işçisine karşı hem asıl işveren hem de alt işveren birlikte sorumlu olacaktır. Hiç kuşkusuz, asıl işveren bakımından bu sorumluluk, alt işverenin işçisinin o işyerindeki çalışması ve bu işyerinde çalıştığı süre ile sınırlıdır.

Bir görüşe göre, inşaat kazası sonucunda ortaya çıkan zararların tazmini için Borçlar Kanununun 69 uncu maddesinde düzenlenen yapı malikinin sorumluluğuna başvurabilmek mümkündür. Sorumlu, kural olarak, bina ve diğer yapı eserinin zararının meydana geldiği andaki maliktir⁹⁷. Yapı eseri, niteliği itibarıyla taşınmaz bir eşyadır. O hâlde, taşınmaz tapuya kayıtlı ise, tapuda malik olarak gözükene kişi sorumludur. Tapuya kayıtlı olmayan yapı eseri niteliğindeki taşınmazlarda, zilyede, malik sıfatını tanıyarak onu sorumlu tutmak mümkündür. Bu sorumluluğun doğabilmesi için, malikin doğrudan

gerektiğini savunmaktadır. Yargıtay uygulamasında, ilk kararlarda işverenin iş kazalarından doğan sorumluluğunun haksız fiile dayandığını kabul etmişken, zamanla işçinin daha yararına olan, akdi sorumluluk esasını benimsemiştir. Sosyal, ekonomik ve kültürel alanda meydana gelen gelişmeler nedeniyle akdi sorumluluğun da yetersiz kalması üzerine Yargıtay uygulamalarında istikrarlı şekilde tehlike sorumluluğu görüşünü kabul etmektedir. ...” (www.kazanci.com).

96 Eyrenci/ Taşkent/ Ulucan, 2006, s. 45; Çelik, 2011, s. 50-53.

97 Oğuzman/ Öz, 2013, s. 180; Kurt, 2008, s. 176; Badur, 2001, s. 848; Tandoğan, 1981, s. 164; Baş, 2011, s. 123; Kılıçoğlu, 2013, s. 349. Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop'a göre, BK.m.69'daki “malik” ifadesini sıkı sınıya eşya hukuku kurallarına bağlı kalarak yorumlamak gerekmektedir (bkz., Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, 1993, s. 520). Aynı yönde bkz., Özataş, 2007, s. 353.

doğruya zilyet olması da gerekmemektedir. Bu sebeple, inşaat kazasının gerçekleştiği anda inşaata malik olan kişi, inşaata doğrudan doğruya zilyet olmasa bile mülkiyet hakkının devamı süresince meydana gelen zararlardan sorumlu olacaktır⁹⁸. Meselâ, taşınmaz maliki (A), müteahhit (M) ile bir inşaat sözleşmesi imzalamıştır. Sözleşme hükümleri gereğince, (M) taşınmaz üzerinde bağımsız bölümler inşa edecektir. İnşaat boyunca, (A) taşınmazın aslî ve dolaylı zilyedi, (M) ise ferî ve dolaysız zilyedi olacaktır. Bu süre zarfında gerçekleşen inşaat kazasından yapı üzerinde mülkiyet hakkı devam eden fakat dolaylı zilyet bulunan malik (A) sorumlu olacaktır.

İnşaatın devamı süresince, inşaatın malikinin değişmesi mümkündür. Meselâ, inşaat başlarken malik olan (A), sonradan bu inşaatı (B)'ye devredebilir. İnşaat kazası (A) maliklen gerçekleşmişse, gerçekleşmiş zararlardan (B) sorumlu tutulamaz. Buna karşılık, inşaatın yapımında (A)'nın malik olduğu dönemde bir bozukluk söz konusu iken, inşaat kazası (B) inşaata maliklen gerçekleşmişse, meydana gelen zararlardan (B) sorumludur. Zira, zararın meydana geldiği anda inşaata (B) maliktir.

İnşaata malik olanların sayısı birden fazla ise, bunlar meydana gelen zararlardan müteselsilen sorumludurlar. Sorumluluğun doğabilmesi açısından maliklerin taşınmaz paylı mülkiyet veya elbirliği mülkiyeti rejimi çerçevesinde malik olmaları sonucu değiştirmez⁹⁹.

BK.m.69/II'de yapı eseri üzerinde intifa veya oturma hakkına sahip olan kişiler¹⁰⁰ için özel bir düzenleme yapılmıştır. Buna göre, "*intifa ve oturma hakkı sahipleri de, binanın bakımındaki eksikliklerden doğan zararlardan, malikle birlikte müteselsilen*¹⁰¹ sorumludurlar". Maddeden anlaşılacağı üzere, intifa ve oturma hakkı sahipleri sadece binanın bakımındaki eksikliklerden sorumlu olacaklardır. Buna karşılık, onlar yapıdaki

98 **Ayan**, 2012, s. 247; **Eren**, 2013, s. 647, 648; **Tandoğan**, 1981, s. 164, 165; **Reisoğlu**, 2006, s. 171. **Badur**'a göre, malik, sorumlu olduğu yardımcı şahısların mülkiyet hakkını kullanırken vermiş olduğu zararlardan da sorumludur (bkz., **Badur**, 2001, 849). **Tandoğan**'a göre, eseri maliki ile eserin bağlı olduğu taşınmazın maliki farklı kişiler olabilir. Bu gibi hâllerde, taşınmaz maliki değil, bozukluk taşıyan yapı eserinin maliki sorumlu tutulmalıdır. Meselâ, sürekli kalmak amacı olmadan başkasının arazisine yapılan hafif yapılarda, taşınmaz maliki değil, hafif yapının maliki sorumlu olmalıdır. Aynı şekilde, bir başkasının arsasına tecavüz eden yapılarda, tecavüz eden kısmın üzerinde bulunduğu taşınmaz maliki değil; yapının ana kısmının bulunduğu taşınmaz maliki sorumlu tutulmalıdır (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 165). *Yapı eseri malikinin sorumluluğu çerçevesinde sorumlu olacak olan kişinin belirlenmesinde özellik arz eden bazı durumlar için bkz., **Baş**, 2011, s. 132-149.*

99 **Ayan**, 2012, s. 248; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 179; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altıp**, 1993, s. 522; **Badur**, 2001, s. 848; **Tandoğan**, 1981, s. 168; **Reisoğlu**, 2006, s. 171. Kat mülkiyetinde, ortak yerlerde kat maliklerinin paylı mülkiyeti söz konusudur (KMK.m. 16). Burada da aynı kuralın uygulama alanı bulunduğu ifade edilmektedir (bkz., **Eren**, 2013, s.647; **Tandoğan**, 1981, s. 169; **Reisoğlu**, 2006, s. 171, 172; **Baş**, 2011, s. 143). *BK.m.69 uyarınca paydaşların sorumluluğu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Öztaş**, 2007, s. 359-365.*

100 Eser sahibi yanında, aynı hak yanında kişisel hakka dayanarak eserden yararlanan ve kullananın birlikte sorumluluğuna gidilmesi gerektiği yönündeki görüş için bkz., **Antalya**, 2008, s. 66. Buna karşılık, sadece aynı veya sınırlı aynı hak sahibi kişilerin sorumlu tutulması gerektiği yönündeki görüş için bkz., **Badur**, 2001, s. 844. Hükümde, üst hakkı sahibi ve uzun süreli kiracıların belirtilmemesi eleştirilmiştir (bkz., **Hatemi/ Gökyayla**, 2012, s. 148). "*Üst hakkı sahibi, o binanın maliki sıfatıyla TBK.m.69 kapsamında sorumlu tutulmaktadır*" (bkz., naklen **Baş**, 2011, s. 136).

101 *Malik ve intifa veya oturma hakkı sahiplerinin müteselsil sorumluluk gereği birbirlerine rücu etmesi (BK.m.69/II) hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Baş**, 2011, s. 175.*

bozukluklardan sorumlu olmayacaklardır. Elbette, inşaatın tamamlanmadan önceki safhada kullanılması veya inşaatta oturulması mümkün olmadığından inşaat kazalarında bu hükmün uygulanması mümkün gözükmemektedir.

BK.m.69/III¹⁰² uyarınca sorumlu olan malikin kendine karşı sorumlu olan diğer kişilere rücu etmesi mümkündür. Yapım bozukluğu veya bakım eksikliği nedeniyle malike karşı sorumlu olanların sorumlulukları ya sözleşmesel sorumluluğa ya da haksız fiil sorumluluğuna dayanmaktadır. Zamanlaşımı süresi de dayanılan esasa göre değişecektir. Malikin rücu edebileceği kişilere, satıcı önceki malik (BK.m.244), yüklenici (müteahhit) ve mimar (BK.m.475-478) örnek gösterilebilir¹⁰³.

Bir başkasına ait bina veya yapı eseri dolayısıyla zarar görme tehlikesiyle karşılaşan kişi, hak sahiplerinden bu tehlikenin giderilmesi için güvenlik önlemlerinin¹⁰⁴ alınmasını isteyebilecektir (BK.m.70). Güvenlik önlemlerinin alınmasını isteyebilmek için ilgililerin komşu olması şart değildir. Sürekli olarak oradan gelip geçenler de böyle bir talepte bulunabilirler¹⁰⁵.

İnşaat kazası sonucunda zarara uğrayan komşu malik¹⁰⁶, şartları varsa, inşaat malikine¹⁰⁷ MK.m.730 uyarınca da başvurabilecektir. Bu hükme göre, meydana gelen zararlardan komşu taşınmazın maliki sorumlu olacaktır. İnşaat malikinin ayırt etme gücüne sahip olması de gerekmemektedir. Çünkü MK.m.730'da düzenlenen "*taşınmaz malikinin sorumluluğu*", bir kusursuz sorumluluk türüdür¹⁰⁸.

İnşaat kazası sonucunda zarara uğrayanlar, tehlike sorumluluğu hükümleri çerçevesinde zararlarının tazminini talep edebilirler. Türk Borçlar Kanununun 71 inci maddesinde önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin faaliyetinden doğan zararlardan işletme sahibinin ve varsa işletenin müteselsilen sorumlu olacağı düzenlenmiştir. Buna göre, inşaat kazalarından doğan zararlardan inşaatın sahibi ve müteahhidin müteselsilen sorumlu olacağı söylenebilir.

102 Bu hâlde, kendisine rücu edilen, BK.m.69/I hükmüne göre sorumlu olmayacaktır. Malik, üçüncü kişilere ya aralarındaki bir sözleşme ilişkisi gereğince ya da haksız fiil hükümleri uyarınca rücu edebilecektir. Malikin üçüncü kişiye rücu edebilmesi için başvurduğu hükümlerde aranan şartlarının oluşması gerekmektedir (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 179, 180; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, 1993, s. 523).

103 **Ayan**, 2012, s. 248; **Eren**, 2013, s. 654; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 181; **Reisoğlu**, 2006, s. 175. Bu kişilere ek olarak, malikin, tamirat kendisine düşen veya eksikliği vaktinde kendisine ihbar etmeyen kiracı veya intifa hakkı sahibine; binanın bakımını kendisine bıraktığı yardımcı kişiye ve haksız bir eylemle eşyayı zarar verecek hâle sokan üçüncü kişiye de rücu hakkı vardır (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 170). *Tazminat yükümlüsünün üçüncü kişilere rücu etmesi* hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Baş**, 2011, s. 168-174.

104 Bina veya yapı eserleri tarafından verilebilecek zararların önlenmesine ilişkin tedbirler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Baş**, 2011, s. 177-188.

105 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 182; **Eren**, 2013, s. 655.

106 Komşu malikin taşınmazı üzerinde bir sınırlı ayrı hak (oturma hakkı, üst hakkı, intifa hakkı vb.) veya kişisel hak (kira vb.) sahibi olanlar da komşu taşınmaz malikinin mülkiyet hakkını aşkın kullandığı gerekçesiyle MK.m.730 hükmüne başvurabileceklerdir (bkz., **Tandoğan**, 1981, s. 203; **Esener/ Güven**, 2008, s. 252).

107 **Erman**'a göre, inşaat maliki dışında, sınırlı ayrı hak sahipleri de yetkilerini aşırı bir şekilde kullandıkları takdirde MK.m.730 gereğince sorumlu olur. Buna karşılık, taşınmaz üzerinde kişisel hakkı olan kişiler ise MK.m.730 uyarınca sorumlu olmazlar (bkz., **Erman**, 2013, s. 110, 111).

108 **Eren**, 2013, s. 656; **Tandoğan**, 1981, s. 191.

D. Sorumluluğun Şartları

1) Genel Olarak

Kusura dayanan sorumluluğun doğabilmesi için, “*hukuka aykırı fiilin olması*”, “*zarar verenin kusurlu olması*”, “*hukuka aykırı fiil sonucunda zararın meydana gelmiş olması*” ve “*hukuka aykırı fiil ile zarar arasında illiyet (nedensellik) bağının bulunması*” gerekmektedir. Buna karşılık, kusura dayanmayan haksız fiil sorumluluğunda “kusur” sorumluluğunun bir şartı değildir. Bu sorumluluk türünde, zarar verenin hiçbir kusuru olmasa bile, haksız fiilin diğer şartları mevcut olmak şartıyla zarar veren meydana gelen zarardan sorumlu olur¹⁰⁹.

6) Hukuka Aykırı Fiil

Genelde haksız fiilden doğan zararların tazmini, özelde inşaat kazası sonucunda meydana gelen zararların tazmini için hangi sorumluluk türüne dayanılırsa dayanılsın, sorumluluğun doğabilmesi için aranan ilk şart, fiilin hukuka aykırı olmasıdır. Bu bağlamda, yapı malikinin sorumluluğuna gidebilmek için, binanın veya diğer yapı eserinin yapımında bozukluk veya bakımında eksiklik mevcut olmalıdır. İnşaat yapılırken geçerli teknik kurallara uyulmaması veya kötü malzeme kullanılması yapımda bozukluğa örnek olarak gösterilebilir. İnşaatın devamı süresi içerisinde bu gibi eksiklikler yüzünden inşaat kazasının gerçekleşmesi durumunda BK.m.69 uyarınca yapı malikinin sorumluluğuna gidilebilecektir¹¹⁰.

MK.m.730'a başvurabilmek için, malikin mülkiyet hakkından doğan yetkilerini hukuka aykırı olarak taşkın bir şekilde kullanması gerekmektedir. Malikin mülkiyet hakkının yasal kısıtlamalarına aykırı davranması bu anlamda taşkınlık sayılmaktadır¹¹¹. Bu anlamda, zarara yol açan taşkın kullanma eyleminin olumlu veya olumsuz ya da maddî veya manevî zarara sebebiyet verecek etkide olması mümkündür. Malikin inşaat kazası sonucu komşu taşınmaz malikine zarar vermesi bu anlamda taşkın bir kullanmadır.

7) Zarar

Hem kusursuz sorumluluk hâllerinde hem de kusurlu sorumluluk hâllerinde sorumluluğun doğabilmesi için, hukuka aykırı fiil neticesinde bir zararın meydana gelmiş olması

109 Oğuzman/ Öz, 2013, s. 11, 12; Eren, 2013, s. 516; Ayan, 2012, s. 206-238.

110 Ayan, 2012, s. 247. Ayrıca bkz., Tandoğan, 1981, s. 174-178; Reisoğlu, 2006, s. 173; Baş, 2011, s. 93-107.

111 HGK. 27.9.2006, E.2006/1-551 K.2006/597, “...yasada nelerin taşkınlık sayılacağı yönünden genel bir kural öngörülmediğinden; hakim her somut olayın özelliğini, taşınmazın durumunu, niteliğini ve yerel adetleri gözетerek komşuların birbirine göstermekle yükümlü oldukları tahammülün sınırını, çıkar çatışmalarını olaya en uygun düşecek şekilde çözümlenmekle yükümlüdür. ...” (YKD., C. 33, S. 2, 2007, s. 220-225); 4.HD. 15.2.2001, E.2000/10596 K.2001/1501, “...Sorum, davalının kendisine ait bulunan evin onarım ve tamiratını yaptırmaması nedeniyle, meydana gelen gürültü ve çalışmalar sonucu, davacının kişilik değerlerinin saldırıya uğramış olup-olmadığıdır. Kural olarak, evin tamiri sonucu, yakın komşularında rahatsız olacağı doğaldır. Bu bakımdan MK.nun 661. maddesinde, taşınmazın kullanma biçim ve amacı ile yerel geleneklerin öngördüğü sınırlar içinde kalan davranışları, komşunun hoş karşılayıp katlanacağı bu sınırı aşan davranışların ise hukukun korunamayacağı belirlenmiştir. Yine aynı madde de, kullanmanın taşkın olmaması da öngörülmüştür. Olayda davalının bu sınırları aştığı açıkça anlaşılmaktadır. Bu durumun, davacıya davacının davranışını önleme hakkını tanıdığı açıktır. ...” (www.kazanci.com).

gerekmektedir. Hukuka aykırı fiil neticesinde bir zarar meydana gelmemişse, sorumluluk da doğmaz¹¹².

Dar anlamda zarar, sadece maddî zararı kapsarken; geniş anlamda zarar ise, maddî zararlarla birlikte manevî zararı da kapsamaktadır¹¹³. Zarar kavramının içine hangi kalemlerin gireceği ileride anlatılacağı için burada incelenmeyecektir¹¹⁴.

Sorumluluğun ortaya çıkması için mülkiyet hakkının taşkın kullanılması sonucunda komşu taşınmaz maliki bir zarara uğramalıdır. Zira, Medenî Kanununun 730 uncu maddesinin birinci fıkrasına göre, “zarar gören veya zarar görme tehlikesi ile karşılaşan kimse” hukukî koruma yollarına müracaat edebilir. Mülkiyet hakkının aşkın kullanılması sonucunda genellikle eşyaya yönelik maddî zararlar ve beden bütünlüğüne yönelik cismanî zararlar doğmaktadır. Ancak, öğretide haklı olarak, aşkın kullanmanın manevî zarara yol açabileceğini ifade eden yazarlar da bulunmaktadır¹¹⁵.

8) İlliyet (Nedensellik) Bağı

İnşaat kazasından doğan hukukî sorumluluğun şartlarından birisi de illiyet (nedensellik) bağıdır. İlliyet bağı, inşaat kazası ile ortaya çıkan zararlar arasında sebep sonuç ilişkisinin olmasını ifade etmektedir. İnşaat kazasından doğan kusursuz sorumluluk hâllerinde de illiyet bağının bulunması gerekmektedir¹¹⁶. O hâlde, gerçekleşen maddî ve manevî zararlar ile yapı eserindeki yapım bozukluğu veya bakım eksikliği, taşkın kullanma yahut inşaat kazası arasında uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir¹¹⁷.

Sorumluluğun doğabilmesi için illiyet bağının bulunması şarttır¹¹⁸. Dolayısıyla, in-

112 Oğuzman/ Öz, 2013, s. 38; Eren, 2013, s. 520, 521.

113 Ayan, 2012, s. 229.

114 Bkz., IV, B ve C.

115 Ayan, 2013, II, s. 383; Eren, 2013, s. 658. Bkz., 4.HD. 15.2.2001, E.2000/1501 K.2001/1500, “...Bunun yanında, davacı manevi tazminat da isteyebilecek midir? Dosya içindeki kanıtlara göre davalının bir yılı aşkın süreden bu yana evinde işçiler vasıtasıyla onarım yaptırdığı, işçilerin çıkardığı aşırı gürültü ve toz nedeniyle özellikle bu dairenin altında oturan davacının aşırı ve uzun süre devam eden onarım nedeniyle rahatsızlık ve sıkıntı duyduğu anlaşılmaktadır. Onarımın normal sürenin çok üstünde devam ettiği ve adeta hakkın kötüye kullandığı görülmüştür. Böylece davacının oturduğu evdeki, huzur ve sükununun bozulduğu, sinir sitemindeki dengenin sarsıldığı kabul edilmelidir. Bunun sonucu olarak da davacının kişilik değerleri içinde yer alması gereken ruh bütünlüğü de bozulmuş olacağı için, kişilik haklarına saldırının varlığı kabul edilmeli ve karar gösterilen ve açıklanan nedenlerle onanmalıdır. ...” (www.kazanci.com).

116 21.HD. 19.02.2013, E. 2012/100014 K.2013/2860, “...Yargıtay illiyet bağına sadece kusur sorumluluğundan değil, kusursuz sorumluluğun tüm hallerinde sebep ve özellikle tehlike sorumluluğunun kurulabilmesi için zorunlu kabul etmektedir...” (Akin, 2013, s. 41). Öğretide nedensellik bağına kesen nedenlerin bütün sorumluluk hâlleri için geçerli olduğu vurgulanmaktadır (bkz., Akin, 2011, s. 27).

117 Normun koruma amacı teorisi ile uygun illiyet bağı teorisinin sorumluluk hukukunda beraber uygulanması gerekmektedir. Bu iki teori birbirini tamamlayan kuramlardır. Dolayısıyla, her ne kadar, uygun illiyet bağı bulunsa bile, ortaya çıkan zararlar ihlâl edilen normun önlemek istediği zararlar içine girmiyorsa fail sorumlu tutulamaz (bkz., Aydınli, 2005, s. 6).

118 Sosyal Güvenlik hukuku anlamında, iş kazası nedeniyle işverenin sorumlu olabilmesi için, kaza ile zarar arasındaki nedensellik bağının yanı sıra; kaza ile iş arasında da uygun illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Kazayla nedensellik bağı içinde bulunması gereken unsur, “işçinin işi”, “yapılan iş” ya da “işverenin iş güvenliği önlemlerini alma ödevine aykırı hareketi” olarak farklı şekillerde ifade edilmektedir (bkz., Akin, 2013, s. 33). İda-

şaat kazası ile illiyet bağı bulunmayan zararların tazmini istenemez. Aynı şekilde, illiyet bağının kesildiği durumlarda da sorumluluk söz konusu olmaz. İlliyet bağı ise ancak “mücbir sebep”, “zarar görenin ağır kusuru” ve “üçüncü kişinin ağır kusuru” ile kesilir¹¹⁹.

Mücbir sebep, “sorumlu veya borçlunun faaliyet ve işletmesi dışında meydana gelen, genel bir davranış normunun veya borcun ihlaline kaçınılmaz şekilde yol açan, öngörülmesi ve karşı konulması mümkün olmayan olağanüstü bir olaydır”¹²⁰. İnşaat kazasının kasırga, savaş, deprem gibi bir mücbir sebep nedeniyle gerçekleşmesi hâlinde kaza ile zarar arasındaki illiyet bağı kesilmektedir. Somut olayda mücbir sebebin varlığı ispatlanırsa sorumluluk söz konusu olmayacaktır.

Zarar görenin ağır kusuru da illiyet bağını kesebilir¹²¹. Meselâ, bir inşaat kazası sonucunda yaralanan işçi, tedavisinin gereklerini yerine getirmemezse veya intihar ederse illiyet bağı kesilmiş olur. Aynı şekilde, işyeri talimatlarına uymamak da, somut olayın özelliklerine göre, illiyet bağının kesilmesine neden olabilir. Meselâ, bir işyerinde işçilerin yük asansörüne binmeleri yasaklanmıştır. Fakat, işçilerden birisi bu talimatı dikkate almayarak yük asansörüne binmiş ve asansör halatının kopması nedeniyle hayatını kaybetmiştir. Bu olayda, işçinin işyeri talimatlarına uymaması, illiyet bağını kesmiş olduğu söylenebilir. Bu gibi hâllerde, zarar verenin sorumluluğu, illiyet bağının kesildiği ana kadar gerçekleşen zararlarla sınırlıdır.

Nihayet, üçüncü kişinin ağır kusuru da illiyet bağını kesebilir. Meselâ, inşaat kazasında yaralanan işçinin hastane personelinin kusurlu davranışı yüzünden hayatını kaybetmesi hâlinde illiyet bağı söz konusu olmayacaktır. Yine, inşaat kazası sonucunda yaralanan işçinin üçüncü bir kişi tarafından öldürülmesi hâlinde de illiyet bağı kesilmiş olmaktadır. Bu hâllerde de sorumluluk illiyet bağının kesildiği ana kadar gerçekleşen zararlarla sınırlıdır¹²².

renin sorumluluğu açısından bir Danıştay kararında şu ifadelere yer verilmiştir: 10.HD. 6.11.1997, E.1996/2383 K.1997/4163 “...‘İdare, kural olarak, yürüttüğü kamu hizmetiyle nedensellik bağı kurulabilen zararları tazminle yükümlü olup; idari eylem ve/veya işlemlerden doğan zararlar, idare hukuku kuralları çerçevesinde, ‘hizmet kusuru’ veya ‘kusursuz sorumluluk’ ilkeleri gereği tazmin edilmektedir. Öte yandan, nedensellik bağı idarenin tazmin sorumluluğunun mutlak koşulu da değildir. İdarenin faaliyet alanıyla ilgili, önlemekle yükümlü olduğu halde önleyemediği birtakım zararları da, nedensellik bağı aranmadan ‘Sosyal Risk’ ilkesi gereğince tazmini gerekmektedir...” (Akın, 2011, s. 38). *Yapı eseri malikinin sorumluluğuna ilişkin illiyet bağı için bkz., Tandoğan, 1981, s. 169, 170; Reisoğlu, 2006, s. 174; Baş, 2011, s. 110-120. Taşınmaz malikinin sorumluluğuna ilişkin illiyet bağı için bkz., Badur, 2001, s. 858-859; Tandoğan, 1981, s. 203, 204; Reisoğlu, 2006, s. 177.*

119 Ayan, 2012, s. 237.

120 Eren, 2013, s. 557; Ayan, 2012, s. 237; Badur, 2001, s. 860.

121 Eren, 2013, s. 563; Ayan, 2012, s. 238; Badur, 2001, s. 860. ABD'deki son yasal düzenlemeye göre, işçinin müterafik kusurunu savunma aracı olarak kullanmak mümkün değildir. Bu durum, Amerikan öğretisinde işçinin çalışma sırasında gereğinden oldukça az bir dikkat göstermesine neden olabileceği nedeniyle eleştirilmiştir. Buna karşılık, bu düzenlemenin çok katı olmadığı da ifade edilmiştir. Çünkü, işveren, daha fazla ücret vererek, daha iyi işçilerle anlaşma yapabilecektir. Aynı şekilde, tazminat miktarının sınırlandırılması, işverenin kusursuz sorumluluğuna ilişkin ahlâki tehlikeleri minimum düzeye indirecektir (bkz., Miceli, 2009, s. 74).

122 Ayan, 2012, s. 238; Eren, 2013, s. 566; Badur, 2001, s. 860. Demircioğlu/ Kalyon Şen, 21. HD. 5.4.2012, E.2012/4196 K.2012/5289 sayılı Yargıtay kararını “işveren tarafından iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin yeterince yerine getirilip getirilmediği, dolayısıyla işverenin kusurlu olmasının, üçüncü kişinin kusursuz sorumlulukta illiyet bağını kesmesine engel olması tartışma konusu yapılmamıştır” diyerek eleştirmişlerdir (bkz., Demir-

III. İnşaat Kazasından Doğan Sorumluluğun Sonuçları

A. Genel Olarak

Hukuk kurallarını diğer sosyal yaşam kurallarından ayıran unsur, yaptırım (müeyyide) unsurudur. Yaptırımın türü ise, ihlal edilen hukuk kuralının ait olduğu hukuk dalına göre değişmektedir. Bu anlamda, bir özel hukuk normunun ihlali hâlinde uygulanacak olan yaptırım, zarar görenin zararının zarar veren tarafından tazmin edilmesidir. Gerçekleşen bir inşaat kazası sonucunda doğan zararların tazmin ettirilebilmesi için de kanunun aradığı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir.

Bu bakımdan, inşaat kazası sonucunda başvurulabilecek hukukî yollar farklılaşmaktadır. Öncelikle, inşaat kazası sonucunda zarara uğrayan işçi işverenin sorumluluğuna gidebilecektir. İşverenin bu sorumluluğunun hukukî niteliğine ilişkin “*kusur sorumluluğu*”, “*kusursuz sorumluluk*” ve “*sözleşmeden doğan borcun ihlâl edilmesi*” şeklinde üç farklı görüşün bulunduğu yukarıda ifade edilmişti. Yine şartları varsa, inşaat kazası sonucunda zarara uğrayan fakat işçi sıfatına sahip olmayan kişiler de Medenî Kanunun 730 uncu düzenlenen “*taşınmaz malikinin sorumluluğu*” veya Borçlar Kanununun 69 uncu maddesinde düzenlenen “*yapı malikinin sorumluluğu*” hükümlerine dayanılabilecektir.

Hangi hukukî dayanak gerekçe gösterilirse gösterilsin, sorumluluğun tabii sonucu, inşaat kazası sonucunda ortaya çıkan bütün zararların tazminat yükümlülüğünün doğmasıdır. Zarardan sorumlu olan işveren veya malik, zararı kendi rızasıyla tazmin ederse herhangi bir hukukî sorunla karşılaşmaz. Buna karşılık, işveren veya malik, sorumlu oldukları zararı tazmine yanaşmazlarsa, aleyhlerine “tazminat davası” açmak gerekecektir. Söz konusu tazminat davasında hem maddî hem de manevî zararların tazmini istenebilecektir.

B. Maddî Tazminat

Zarar verene karşı maddî tazminat davası açabilmek için, inşaat kazası sonucunda mağdurun maddî bir zarara uğramış olması gerekmektedir¹²³. Gerçekten, hiç kimse uğradığı zarardan fazlasını talep edemez. Diğer bir deyişle, hâkimin hükmettiği maddî tazminat tutarı, zarar miktarını¹²⁴ geçemez.

Maddî zarar, kural olarak malvarlığına ilişkin bir kavramdır¹²⁵. Bu anlamda, maddî zarar, malvarlığı değerinin istem dışı azalmasını ifade etmektedir. Söz konusu bu azalma,

cioğlu/ Kalyon Şen, 2013, s. 38).

123 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., **Süzek**, Sarper, İş Kazasından Doğan Maddî Tazminat, Prof.Dr. Ali Güzel'e Armağan, Cilt I, İstanbul 2010, s. 703-717; **Başboğa Şahbaz**, Zübeyde, İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukukî Sorumluluğu ile Maddî Zararın Hesabına İlişkin Esaslar, İstanbul 2010; **Karahasan**, Mustafa Reşit, Tazminat Hukuku, İstanbul 2003; **İyimaya**, Ahmet, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sorunları, Ankara 1990; **Reisoğlu**, 2006, s. 182-194.

124 Maddî zarar, kaza gerçekleşmeden önce mağdurun maddî durumu ile kaza gerçekleştikten sonra mağdurun bulunduğu maddî durum arasındaki farktır. Buna karşılık, manevî zararlar, söz konusu fark ile tespit edilemez. Çünkü, para ile manevî zararlar telafi edilemez (bkz., **Visscher**, Louis T., Encyclopedia of Law and Economics, C. I, Tort Law and Economics, Second Edition, United States of America 2009, s. 153-200, s. 158, 159).

125 Eşyaya ilişkin zararların inşaat kazasının konusu dışında kaldığı görüşü için bkz., **Turan**, 1994, s. 117.

malın fiilen yok edilmesi şeklinde olabileceği gibi kazanç kaybı şeklinde de gerçekleşebilir. İnşaat kazaları sonucunda da zarar görenin malvarlığında bir azalma meydana gelmesi mümkündür¹²⁶. Meselâ, inşaattan dökülen molozlar yüzünden ticarî bir taksinin camlarının kırılması durumunda taksicinin uğradığı zarar maddî bir zarardır. Taksicinin taksinin tamiri süresince çalışmaması sebebiyle uğradığı zarar da yoksun kalınan kâr olarak maddî zarar kapsamında değerlendirilecektir.

İnşaat kazaları sonucunda ortaya çıkacak maddî zarar, beden bütünlüğüne de ilişkin olabilmektedir¹²⁷. Beden bütünlüğüne ilişkin zararlar Türk Borçlar Kanununda inşaat kazasının ölümle sonuçlanıp sonuçlanmamasına göre iki ayrı maddede düzenlenmiştir. Zira, inşaat kazası, kazaya maruz kalan kişinin ölümüne yol açmış olabilir. Kazanın ölümle sonuçlanması durumunda¹²⁸ istenebilecek zarar kalemlerinin neler olduğu Türk Borçlar Kanununun 53 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, "ölüm hâlinde uğranılan zararlar özellikle şunlardır:

1. Cenaze giderleri
2. Ölüm hemen gerçekleşmemişse tedavi giderleri¹²⁹ ile çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğan kayıplar
3. Ölenin desteğinden yoksun kalan kişilerin bu sebeple uğradıkları kayıplar."

Maddeden anlaşılacağı üzere, inşaat kazası sonucunda ölüm hemen gerçekleşmişse maddî zarar kalemi, "cenaze giderleri"nden oluşur (BK.m.53/I). Cenaze giderleri hesaplanırken, ölenin dinî inancı, sosyal statüsü ve ekonomik durumu göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Buna karşılık, ölüm hemen gerçekleşmemişse "cenaze giderleri"nin yanı sıra, "çalışma gücünün azalması ya da kaybedilmesinden doğan zararlar"¹³⁰ da zarar miktarı hesaplanırken dikkate alınacaktır (BK.m.53/II). "Tedavi gi-

126 **Ayan**, 2012, s. 267. Şeye ilişkin zararın hesaplanmasına ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz., **Eren**, 2013, s. 739; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 108-111; **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, 1993, s. 584-586; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 411, 412.

127 Kişiyi ilişkin zararın hesaplanması için ayrıntılı bilgi için bkz., **Eren**, 2013, s. 744-762; **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 91-108; **Kılıçoğlu**, 2013, s. 412-417. İşçinin bedenen uğradığı zararlara, yaralanma, sakatlanma, kırık, çıkık, yanık, körlük, sağırılık, iç kanama, beyin sarsıntısı, sinir bozuklukları, bilinç ve hafıza kaybı, ayırt etme gücünü kaybetme gibi durumlar örnek olarak gösterilebilir (bkz., **Altiner**, 2009, s. 274).

128 ABD hukukuna göre, ölümle sonuçlanan bir kazada meydana gelen zararları giderebilmek için insan hayatının değerinin belirlenmesi gerekmektedir. Bu konuda, Amerikan hukukunda VSL (Value of Statistical Life) denilen bir uygulama bulunmaktadır. VSL, bireylerin sağlık ve güvenliğini etkileyen tüm kararlarından elde edilir. Meselâ, airbag mevcut olan bir araba kullanmak, emniyet kemeri takmak, duman detektörü taktırmak, kötü çalışma koşullarını kabul etmek vb. kararlar insan hayatının değerini göstermektedir. Eğer bir kişi arabasına airbag taktırırsa, muhtemel kaza sırasında yaşayacağı riskleri azaltmış olacaktır. Böylece, airbag taktırırsaydı, ödemek zorunda kalacağı tazminat miktarını, airbag taktırarak önlemiş olmaktadır. Dolayısıyla, para ve risk arasındaki bu dönüşüm, VSL'yi belirlemektedir. VSL, bir kazanın gerçekleşmemesi için alınan önlemlerin maliyeti ile kaza gerçekleştikten sonra kaybedilen ekonomik değerler arasındaki dengeyi belirlemek açısından önem arz etmektedir. Diğer bir ifade ile, VSL kaza sonucunda ortaya çıkan zarar ile kaza gerçekleşmeden önce yapılan harcamaların ekonomik açıdan dengelenmesidir. (bkz., **Visscher**, 2009, s. 161).

129 **Altiner**'e göre, tazminat borçlusunu zarara sokmak amacı taşımadığı sürece, zarar görenin resmî hastaneden yararlanma zorunluluğu da yoktur. Buna karşılık, tazminat borçlusunu zarara sokmak amacıyla yapılan aşırı giderler hâkim tarafından BK.m.52/I (EBK.m.44/I) hükmüne göre indirilebilir (bkz., **Altiner**, 2009, s. 276).

130 Sigortalının iş kazası veya meslek hastalığı sebebiyle çalışma gücünde bir azalma olmasına rağmen, işçinin

derleri" sigortalı işçinin tedavisi 5510 sayılı SSGSSK hükümlerine göre Sosyal Sigorta Kurumu tarafından karşılandığından tazminat kalemleri arasında yer almayacağı ifade edilmiştir¹³¹.

Kural olarak, zararın tazmini ancak zarara uğrayan tarafından talep edilebilir. BK.m.53/III hükmü ile bu kurala bir istisna getirilmiştir. Hükme göre, inşaat kazasında ölen kişinin desteğinden yoksun kalan kişiler de bu sebeple uğradıkları zararın¹³² tazmini talep edebileceklerdir. Bu sebeple, istenebilecek tazminat için "destekten yoksun kalma tazminatı" ifadesi kullanılmaktadır.

Destekten yoksun kalma tazminatı, ölen hayatta kalsaydı yardımından istifade edebilecek olan fiilî yakınları tarafından istenebilecektir¹³³. Bu fiilî yakınlık kavramının kapsamına eş, çocuklar, baba, anne gibi kan bağı hısımları girebileceği gibi, nişanlı, dinî nikâhlı eş¹³⁴ gibi kişiler de girebilecektir. İşçinin destek süresi, ölüm olayı gerçekleşmeseydi yaşayacağı muhtemel yaşam süresidir. Muhtemel yaşam süresi ise, PMF (populasyon masculine et feminine) tablosuna¹³⁵ göre belirlenecektir.

aynı işinde emsalleri ile aynı ücreti almaya devam etmesi tazminat talebine engel teşkil etmez (bkz., **Altiner**, 2009, s. 278). Eğer hüküm anında işçi, tamamen iyileşmişse çalışma gücünün kaybı halihazır zarar olarak belirlenir, buna karşılık işçi, sakat kalmışsa gelecekteki ve muhtemel zarar olarak hesaplanır (bkz., **Süzek**, 2005, s. 329).

131 **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 996; **Süzek**, 2005, s. 331. Esasen, iş kazası sonucunda işçinin yaptığı masrafların Kurum tarafından ödenecek zararlar kaleminden olduğu, maddî tazminata konu olamayacağını ileri süren yazarlar bulunmaktadır. Buna karşılık, Kurumun ödemediği masraflar olursa bunların yine zarar verenden tazmin edilmesi gerekmektedir (bkz., **Altiner**, 2009, s. 277).

132 Destekten yoksun kalan zarar, ölüm vuku bulmasaydı desteğin sağlayacağı varsayılan bakım giderlerinin toplamıdır. Destek ilişkisinin karmaşıklığı bu hesaplamayı zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla, destekten yoksun kalma tazminatında zararın hesabı işçinin desteğinin geliri, desteğinin faal işgörebilirlik süresi dikkate alınmalıdır. Zarar hesaplandıktan sonra en önemli husus destekten yoksun kalanların desteğinin gelirinden ne ölçüde pay alacağını tespit edilmesidir. Ayrık durumlar bir kenara bırakılırsa, ülkemiz klasik aile yapısı için bir paylaşım tablosu kabul edilmektedir (bkz., **Kudat**, Arkun, İş ve Trafik Kazalarında Ölüm Tazminatı, Ankara 1975, s. 101; **Uluslan**, 1990, s. 172).

133 **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 997. Çocuklara destek olan ana ve baba, ana ve babaya destek olan çocuklar, birbirine destek olan karı ve koca, birbirine destek olan kardeşler, birbirine destek olan nişanlılar fiilî yakınlık kavramının kapsamına girmektedir (bkz., **Uluslan**, 1990, s. 162-166). Ölümünden önce işçi ile duygusal yakınlık içinde olanlar da manevî tazminat talep edebilecektir (bkz., **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 999). Tazminat istenebilmesi için nikâh ve akrabalık gibi bir bağ bulunmasına ihtiyaç yoktur (bkz., **Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, 1993, s. 628). Ahretlik, sütüne, manevî evlât, kız arkadaş, sevgili ve benzeri adlarla işçi hismi olmayanlara da destek vermiş olabilir. Bu hâlde de destekten yoksun kalma tazminatı istenebilecektir (bkz., **Kudat**, 1975, s. 84, 85).

134 21.HD 8.7.1997, E.1997/3331 K.1997/4819, "...evlilik sözleşmesi olmaksızın birlikte yaşayan nikahsız eşin; desteğinin ölümü ile nikahlı eş gibi, yaşama yaşının sonuna kadar ve özellikle yaşı, sosyal durumu, yaşadığı ortam ve aile bağları gibi nedenlerle, kocasının evinde yaşamını sürdürmeyeceği, güçlü olmayan aile bağı nedeniyle müşterek haneyi terk ederek, kendisine yeni bir yaşamı tercih edeceği üstün olasılık içinde olduğu, giderek, bakım ihtiyacının nikahlı eşte olduğu gibi desteğinin, bakiye ömrünün sonuna kadar devam etmeyeceği varsayımı gözönünde tutularak, Borçlar Kanununun 43. maddesi gereğince belirlenen tazminattan hak ve adalete uygun bir indirim yapılması gerektiği de tartışmalıdır. ..." (YKD., C. 23, S. 12, 2011, s. 2148-2150). Aynı yönde bkz., 21.HD. 28.5.2007, E.2007/289 K.2007/8718, (www.kazanci.com). Nikâhsız eş için takdir edilecek tazminat miktarı belirlenirken eşin yaşı, çocuğunun bulunup bulunmaması ve sosyal durumunun özellikleri dikkate alınarak evlenme şansı belirlenmekte ve tazminat miktarı belirlenirken bu durum göz önünde bulundurulmaktadır. Bkz., 21.HD. 21.3.1996, E.1996/1604 K.1996/1661, (www.kazanci.com).

135 Muhtemel yaşam süresinin hesaplanmasında, yerleşik mahkeme kararları uyarınca PMF yaşam tablosun-

Destekten yoksun kalma tazminatının amacı, haksız fiil failini cezalandırmak değil, ölüm olayı ile ölenin desteğinden mahrum kalan kişilerin muhtaç duruma düşmesini önlemektir. Bu nedenle, Yargıtay, 818 sayılı Kanun döneminde ölüm sonucunda elde edilen ödemelerin tazminattan indirileceğini ifade etmekteydi¹³⁶. Buna karşılık, 6098 sayılı Kanunun 55 inci maddesinin birinci fıkrasına göre, rücu edilemeyen sosyal güvenlik ödemeleri ve ifa amacını taşımayan ödemeler tazminat miktarı hesaplanırken indirilmeyecektir¹³⁷.

İnşaat kazası, kazaya maruz kalan kişinin ölümüne yol açmamış olabilir. Kazanın ölümle sonuçlanmaması durumunda istenebilecek zarar kalemlerinin neler olduğu Türk Borçlar Kanununun 54 üncü maddesinde düzenlenmiştir. Söz konusu maddeye göre, "bedensel zararlar¹³⁸ özellikle şunlardır:

1. *Tedavi giderleri*
2. *Kazanç kaybı*
3. *Çalışma gücünün azalmasından ya da yitirilmesinden doğa kayıplar*
4. *Ekonomik geleceğin sarsılmasından doğan kayıplar."*

Görüldüğü üzere, inşaat kazası ölümle sonuçlanmamışsa, istenebilecek zarar kalemlerinden ilki "tedavi giderleri"dir. Ancak, tedavi giderleri, sigortalı işçinin tedavisi 5510 sayılı kanun hükümlerine göre Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılandığından bu giderler tazminat kalemleri arasında yer almayabilecektir¹³⁹.

"Kazanç kaybı", hem fiilî kazanç kaybını hem de çalışma gücünün tamamen veya kısmen kaybindan doğabilecek muhtemel kazanç kaybını içermektedir. Fiilî kazanç kaybı,

dan yararlanılmaktadır. Buna göre işçinin inşaat kazasının gerçekleştiği tarihteki yaşına göre muhtemel yaşam süresi belirlenecektir. Bkz., **Süzek**, 2005, s. 332. *PMF tablosu* için bkz., **Kudat**, 1975, s. 171 vd.; **Tekinay/Akman/ Burcuoğlu/ Altop**, 1993, s. 607. Amerikan hukukunda mağdurun yaşı da dikkate alınmaktadır. VSLY (The Value of a Statistical Life Year) denilen bu uygulamaya göre, gençlerin yaşamı, yaşlılardan daha değerlidir (bkz., **Visscher**, 2009, s. 161).

136 HGK. 6.5.1983, E.1983/9-237 K.1983/478, "...Hukukumuzda Sosyal Sigortalar Kurumunca da, iş kazası sonucu çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybeden işçiye yasadaki öngörülen belirli yardım ve ödemeler yapılmaktadır. Ancak bu yardım ve ödemelerin zararın tamamını karşılaması da her zaman mümkün olmamaktadır. İş kazasında çalışma gücünü kısmen veya tamamen kaybeden işçi işveren aleyhine açacağı davada işte bu Sosyal Sigorta yardım ve ödemeleri ile karşılanamayan zararın tazminini isteyecektir. O halde bu tür davaların hukuki sebebi Sosyal Sigortalar Kanunlarında sağlanan haklarla yardım ve ödemelerle karşılanamayan, başka bir anlatımla onun dışında kalan zararın tazmini ilkesine dayanmaktadır. Hal böyle olunca iş kazası ile uygun neden - sonuç bağı çevresinde Sosyal Sigortalarda sağlanan hakların, yapılan ödemelerin peşin sermaye değerlerinin tazminattan indirilmesi gerekir. Aksi halde mükerrer ödemeye yol açılmış olur. ..." (www.kazanci.com).

137 Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz., **Baycık**, Gaye, Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler, Ankara Barosu Dergisi, S. 2013-3, s. 103-170, s. 139. Yeniden evlenme hâlinde destekten yoksun kalma zararından ne oranda indirim yapılacağı konusunda belirlenmiş bir ölçüt bulunmamaktadır. *İsviçre'de kullanılan indirim tablosu* için bkz., **Ulusan**, 1990, s. 176, 177. *Yeniden evlenme tablosu* için ayrıca bkz., **Kudat**, 1975, s. 117, 118.

138 **Ayan**'a göre, maddede geçen "bedensel zarar" ifadesi eleştiriye açıktır. Çünkü, "bedensel zarar" denilince akla ilk olarak kolun kırılması veya yaralanma gibi beden bütünlüğüne verilen zararlar gelmektedir. Ancak, maddede "bedensel zarar" ifadesi ile kastedilen beden bütünlüğünün ihlal edilmesinden kaynaklanan malvarlığı zararlarıdır (bkz., **Ayan**, 2012, s. 267).

139 **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 996.

hüküm anında belli iken; muhtemel kazanç kaybı, geleceğe ilişkin bir tahminden ibaret. Dolayısıyla, bu tür zararlarda hâkime, kararın kesinleşmesinden itibaren iki yıl içerisinde kararını tekrar gözden geçirme yetkisi verilmiştir (BK.m.75).

İşverenin sorumluluğunun kapsamına, yukarıda sayılan tazminat kalemlerinden Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından karşılanmayan zararlar girmektedir. Bu nedenle, öncelikle davacının iş kazası sigortasından kendisine gelir bağlanmasını istemesi, sonuç alamazsa Kuruma karşı dava açması ve mahkemenin de o davanın sonucunu beklemesi gerekir¹⁴⁰. Kurum da işçiye sağladığı yardımlar için, kastı veya iş sağlığı ve güvenliği mevzuatına aykırı bir hareketi bulunan işverene rücu etme hakkını haizdir (SSGSSK.m.21). Bu durumda kusurlu işverenin sorumluluğu, Kurumca sağlanmış olan ödenek ve/veya gelirler şeklindeki götürü tazminatlardan oluşacaktır. Buna karşılık, sigorta olayının meydana gelmesinde işverene hiçbir kusur isnat edilemiyor ise Kurum işçiye sigorta yardımlarında bulunacak fakat işverene rücu etmeyecektir¹⁴¹.

Ayrıca, inşaat kazasına ilişkin maddî zararın belirlenebilmesi için birçok ögenin belirlenmesi gerekmektedir. Meselâ, inşaat kazasının meydana geldiği tarihte işçiye sağlanan aynî ve nakdî yardımlar, faal çalışma süresi¹⁴², çalışma gücünün kaybındaki oran (malûllük oranı)¹⁴³, işverenin kusuru¹⁴⁴, işçinin ek (müterafik) kusuru¹⁴⁵, muhtemel ya-

140 **Altiner**, 2009, s. 275.

141 **Akdeniz**, 2014, s. 11.

142 Yargıtay yerleşik içtihatlarına göre, bir işçinin faal çalışma yaşı, 60 yaşındır. Dolayısıyla, emeklilik yaşı, faal çalışma yaşı değildir. Bkz., 9.HD. 2.3.1979, E.1979/2699 K.1979/3174 (www.kazanci.com). 10.HD. 31.1.2005, E.2004/11515 K.2005/355, "...aktif dönemden amaçlanan "iş görübilirlik çağı"dır. Yani; sigortalının, olağan olarak işinde çalışabilme gücünün devam süresidir ki, bu da Yargıtay'ca benimsenen görüşe göre, kural olarak "60" yaşa kadar sürer. Sosyal Güvenlik Yasalarında, sosyal amaç ya da istihdam politikaları gözetilerek değişik yaşlar ile tanınan emeklilik yaşının, aktif dönem sonu olarak ele alınması uygun değildir. Her ne kadar, iş görübilirlik çağının "60" yaş esasını aşması ya da altında kalması olanak dışı değilse de, böyle durumlar anılan kuralın istisnası olup, kabulü için dayanakları saptanmak ve nedenleri hükümde göstermek gerekir. Hal böyle olunca da, somut olayda; iş görübilirlik yaşının "60" yaş üzerinde kabulünü gerekli kılan sebepler mevcut olmadığı halde aktif dönemi, 65 yaşa göre belirleyen hesap raporunun hükme dayanak kılınması isabetsizdir..." (www.kazanci.com).

143 İnşaat kazası sonucunda işçinin uğradığı beden gücü kaybı Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından belirlenmektedir. Hak sahipleri yeniden muayene isteminde bulunabilirler. Bu son muayeneye de itiraz olunması durumunda, durum Sosyal Güvenlik Yüksek Sağlık Kurulunca karara bağlanır (SSGSSK.m.58/IV, 95/II). Bu oran hesaplanırken Sosyal Sigorta Sağlık İşlemleri Tüzüğüne (RG. 22.6.1972, S. 14223) bağlı cetvellere dayanılır. Bu cetvellerde sigortalının kazaya uğrayan her organının işçinin mesleğine göre kazanma gücünü hangi oranda azaltmış sayılacağı gösterilmiştir (bkz., **Süzek**, 2005, s. 332). Yargıtay bazı kararında Balthazard formülü uyarınca belirlenen iş görmezlik derecesini dikkate almıştır. Bkz., 10.HD. 21.6.2011, E.2010/1711 K.2011/9103; 10.HD. 6.2.2006, E.2005/11343 K.2006/699; 21.HD. 25.3.2002, E.2002/1985 K.2002/2341; 10.HD. 4.7.2011, E.2011/6082 K.2011/10084 (www.kazanci.com). *Balthazard hesaplama tablosu* için bkz., http://hastane.selcuk.edu.tr/images/yonetim/saglik_kurulu/balthazard.pdf (Erişim Tarihi: 4.11.2014).

144 Yargıtay işverenin iş kazasının oluşumunda kusursuz olduğu hâllerde hakkaniyet indirimi yapmaktadır. Bkz., 10.HD. 16.5.1994, E.1994/2908 K.1994/10248, "...mahkemece yapılacak iş, sigortalının veya hak sahiplerinin işverenden isteyebileceği tazminat (tavan) miktarını önce kusur durumunu hiç gözetmeksizin belirlemek ve belirlenen tazminat miktarını geçmemek üzere tarafların kusurlu veya kusursuz durumları nazara alınarak Borçlar Kanununun 43 ve 44. maddeleri gözönünde tutularak rücu alacağına hükmetmekten ibarettir..." (www.kazanci.com).

145 Kusurun belirlenmesi ise uzman bilirkişi incelemesi ile sağlanmaktadır. Bilirkişiler kusuru belirlerken, işye-

şam süresi¹⁴⁶, Sosyal Güvenlik Kurumu tarafından sağlanan gelirler göz önünde tutulmaktadır¹⁴⁷. Ön koşul olarak saptanan bu öğeler, PMF tablolarına uyarlanarak ve bazı matematiksel hesaplar yapılarak geleceğe ilişkin maddî zararın belirlenmesi mümkün olmaktadır.

Yukarıda belirlenen öğelerden, işçinin ek (müterafik) kusuru ve sosyal sigorta gelirleri tazminattan indirimi gerektiren etkenlerdir. Gerçekten, tazminat miktarının indirilmesi¹⁴⁸ için gereken sebepler BK.m.52'de sayılmıştır. Buna göre, *"zarar gören, zararı doğuran fiile razı olmuş veya zararın doğmasına ya da artmasında etkili olmuş yahut tazminat yükümlüsünün durumunu ağırlaştırmış ise hâkim, tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir (f.1). Zarara hafif kusuruyla sebep olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecek olur ve hakkaniyet de gerektirirse hâkim, tazminatı indirebilir (f.2)"*. Söz konusu durumlar, niteliğine uygun düştüğü ölçüde, inşaat kazalarından doğan tazminat talepleri için de uygulama alanı bulacaktır. Meselâ, inşaat kazası sebebiyle yaralanan bir işçinin yarası üzerine mikroplu bir bez koyarak zararın artmasına yol açması, aynı işçinin yarası için verilen ilacı yarasına sürmemesi gibi durumlarda hâkim tazminatı indirebilir veya tamamen kaldırabilir. Aynı şekilde, maddenin ikinci fıkrasında belirtildiği üzere, inşaat kazasının gerçekleşmesinde hafif kusurlu olan tazminat yükümlüsü, tazminatı ödediğinde yoksulluğa düşecekse hâkim tazminat miktarını indirebilir¹⁴⁹.

C. Manevî Tazminat

İnşaat kazası, sadece maddî zararlara değil, aynı zamanda manevî zararlara da sebebiyet verebilir. İnşaat kazası sonucunda manevî zarara uğradığını iddia eden kişi, söz konusu zararlarının tazmini için manevî tazminat davası açabilecektir¹⁵⁰. Bu bakımdan, manevî zarar tanımının ve bu tanımla oluşturulan zarar kalemlerinin tespit edilmesi gerekmektedir.

rinin fizikî koşulları, işçinin deneyimi, kazanın gerçekleştiği zaman fazla çalışma saatleri içinde olunup olunmadığı gibi objektif ölçütleri göz önünde tutmaktadırlar (bkz., **Altiner**, 2009, s. 283, 284).

146 Ayrıntılı bilgi için bkz., IV, B.

147 **Ulusan**, 1990, s. 151 vd.; **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 996; **Altiner**, 2009, s. 269.

148 **Çelik**'e göre, Borçlar Kanunu hükümlerine göre değerlendirilmesi gereken ölüm ve bedensel zararlara ilgili tazminat isteklerinin, Sosyal Güvenlik Kanunları'yla ilişkilendirilmesi sonucunda işçiye ve desteğinden yoksun kalanlara haksızlık edilmektedir. Meselâ, davalı işveren olduğu zaman, Sosyal Güvenlik Kurumu'na bağlanan gelirlerden "ilk peşin değeri"nin kusura isabet eden tutarının; buna karşılık, davalı üçüncü kişi olduğu zaman ise, "ilk peşin değerinin yarısı"nın kusura isabet eden tutarının tazminattan indirilmesi gerekmektedir. Ancak, uygulamada, sonradan yapılan gelir artışlarının tamamı tazminattan indirilerek zarar sorumluları ödüllendirilmektedir. Oysa, tazminattan indirilmesi gereken miktar, Kurum'un rücu hakkı ile sınırlı tutulmak gerekir. Yazara göre, BK.m.55 ile bu tartışma önemini yitirmiştir (bkz., **Çelik**, Ahmet Çelik, İş Kazası Nedeniyle Tazminat Davalarında Haksız ve Yasalara Aykırı Uygulamalar ve Yeni Borçlar Kanununun 55. Maddesi, www.tazminathukuku.com, Erişim Tarihi: 23.9.2014).

149 **Oğuzman/ Öz**, 2013, s. 119-127.

150 **Mollamahmutoğlu**'na göre, işçinin, inşaat kazası sonucunda uğradığı cismanî zararlardan yakınlarının derin elem ve üzüntü duyması mümkündür. Bu sebeple, inşaat kazasında ölen işçinin yakınlarının da manevî tazminat talep edebileceği çeşitli kararlarda kabul edilmiştir (bkz., **Mollamahmutoğlu**, 2008, s. 999).

Manevî zarar kavramının tanımı öğretilerde tartışmalıdır¹⁵¹. Bir görüşe göre¹⁵², manevî zarar, kişilik değerleri saldırıya uğrayan kişinin hissettiği acı ve ıstıraplar ve yaşama sevincinin azalmasıdır. Bu görüşe "sübjektif manevî zarar görüşü" denilmektedir.

Diğer bir görüşe göre ise¹⁵³, manevî zarar, kişilik değerlerinde irade dışı meydana gelen eksilmedir. Bu görüşe ise "objektif manevî zarar görüşü" denilmektedir.

Bu görüşler, "yaşama sevinci azalmayan"ların manevî tazminat isteyip isteyemeyeceği ve manevî tazminat isteme hakkının sağlararası ya da ölüme bağlı bir tasarruf işlemi ile el değiştirip değiştiremeyeceği noktalarında önem kazanmaktadır. Meselâ, ayırt etme gücüne sahip olmayan bir kişi, inşaat kazasında zarar görmüşse sübjektif manevî zarar görüşüne göre, ayırt etme gücüne sahip olmayan kişinin acı ve ıstırabından veya yaşama sevincinin azalmasından söz edilemeyeceği için manevî tazminat isteyememesi gerekir. Buna karşılık, objektif manevî zarar anlayışına göre, ayırt etme gücüne sahip olmayan kişinin de kişilik değerinde irade dışı bir eksilme meydana geldiğinden manevî tazminat isteyebilmesi gerekir.

Yine, sübjektif anlayışa göre, manevî tazminat talebi, sağlararası işlemle üçüncü kişilere devredilemeyeceği gibi, ölüme bağlı tasarruflarla da el değiştiremez. Buna karşılık, objektif anlayışa göre, manevî tazminat talebinin el değiştirmesi mümkündür. Manevî tazminat talebinin devri ve mirasçılara geçmesi, Medeni Kanununun 25 inci maddesinin dördüncü fıkrasında düzenlenmiştir. Söz konusu hükme göre, "manevî tazminat istemi, karşı tarafça kabul edilmiş olmadıkça devredilemez; miras bırakan tarafından ileri sürülmüş olmadıkça mirasçılara geçmez". Dolayısıyla, inşaat kazaların sebebiyle istenebilecek manevî tazminat istemleri, ancak karşı taraf kabul edince devredilebilecek ve miras bırakan tarafından hayatında ileri sürülmüş olduğu takdirde mirasçılara geçebilecektir.

Inşaat kazası sebebiyle sorumlu olan işveren veya malik, gerçekleşme tarzı ne olursa olsun, kaza sebebiyle meydana gelen manevî zararları¹⁵⁴ da tazmin etmek zorundadır. Gerçekten, BK.m.56'ya göre, "hâkim, bir kimsenin bedensel bütünlüğünün zedelenmesi durumunda, olayın özelliklerini göz önünde tutarak, zarar görene uygun bir miktar paranın manevî tazminat olarak ödenmesine karar verebilir" (f.1). "Ağır bedensel zarar"¹⁵⁵

151 Ayan, 2012, s. 232.

152 Mollamahmutoğlu, 2008, s. 1000; Tekinay/ Akman/ Burcuoğlu/ Altop, 1993, s. 655.

153 Eren, 2013, s. 531.

154 Hâkim, manevî zararı, bilirkişi incelemesi veya matematiksel hesaplar ile tayin edemez. Çünkü, kişinin çektiği elem ve acıyı ortaya koyabilecek nesnel ölçütler bulunmamaktadır. Bu bakımdan, manevî zararın belirlenmesi hâkimin takdir yetkisine bağlıdır (bkz., **Ulusan**, 1990, s. 185). Ayrıca bkz., **Kudat**, 1975, s. 163, 164; **Reisoğlu**, 2006, s. 217.

155 Eski Borçlar Kanununun yürürlükte olduğu dönemde, haksız fiil nedeniyle kişilik hakkı zarar görmüş kişinin yakınlarının manevî tazminat isteyip isteyemeyecekleri tartışmalıydı. Bu konuda genel kabul gören görüş, yansımaya yoluyla zarara uğrayan kişilerin manevî tazminat isteyemeyecekleri yönündeydi. Ancak, Yargıtay'ın aile bütünlüğünü ihlâl eden saldırılar karşısında ana babaya manevî tazminat isteme hakkı tanıyan kararları bulunduğu gibi, aksi yönde kararları da vardı. Bkz., HGK. 1.4.1998, E.1998/4-251 K.1998/265, ".....somut olaydaki duruma göre, davacıların çocuğunun yaralanmasının, duygusal değerlere saldırı kapsamı içine girip girmediği konusu üzerinde durulmak gerekir. Duygusal kişilik değerler, kişinin toplum içindeki yeri, birlikte yaşadığı

veya ölüm hâlinde, zarar görenin yakınlarına da manevî tazminat olarak uygun bir miktar paranın ödenmesine karar verilebilir" (f.2).

Manevî tazminat taleplerinin kabulü için inşaat kazasında işverenin kusurunun bulunması şart değildir. Ancak bu, manevî tazminat miktarının belirlenmesinde kusurun hiç dikkate alınmayacağı anlamına gelmemektedir. Meselâ, işverenin kusurunun azlığı ya da hiç bulunmaması veya işçinin ek (müterafik) kusurunun bulunması hâlinde tazminat miktarı indirilecektir. Bununla birlikte, inşaat kazasının tamamen işçinin kusuru sebebiyle gerçekleşmesi hâlinde illiyet bağı kesilmiş olabilecektir¹⁵⁶.

D. Tazminat Davalarında Yetkili ve Görevli Mahkeme

İş kazasından doğan tazminat davalarında görevli mahkeme, İş Mahkemeleri Kanununun¹⁵⁷ 1 inci maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, " İş Kanunu'na göre işçi sayılan kişilerle (o Kanunun değiştirilen ikinci maddesinin c, d ve e fıkralarında istisna edilen işlerde çalışanlar hariç) işveren veya işveren vekilleri arasında iş aktinden veya İş Kanunu'na dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyuşmazlıklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur". Dolayısıyla, işverenin inşaat kazasından sorumluluğuna dayanılırsa tazminat davasının iş mahkemesinde açılması gerekecektir. Yetkili mahkeme ise, aynı Kanunun 5 inci maddesine göre "dava açıldığı tarihte davalının ikametgâhı mahkemesi" veya "işçinin işini yaptığı işyeri mahkeme"sidir.

Buna karşılık, diğer sorumluluk türlerine dayanılması durumunda genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Genel hüküm niteliğinde olan Hukuk Muhakemesi Kanununa göre tazminat davalarında birden çok yetkili mahkeme vardır. Gerçekten, maddî tazminat davası, HMK.m.6'daki genel hüküm gereğince davalının yerleşim yeri mahkemesinde

ailesi ve yakınlarının değer alanı içine giren haklardır. Bu haklar, kişinin bizzat şahsına bağlı olmayıp özellikle aile hukuku içinde yer alan değerlerdir. Bu bağlamda BK.nun 49. maddesindeki düzenleme itibarıyla, kişinin bizzat değil de, yakınlıklarının (karı-koca, ana-baba ve çocukları) ağır yaralanması gibi somut olayın kendisine özgü ağırlığının ve özelliğinin zorunlu kıldığı olguların ortaya çıkıp kanıtlanması halinde duygusal değerlerin ihlal edildiği ve bozulduğu böylece aile birliği içinde korunması gereken gönül bağının zarar gördüğünün kabulü gerekir. Somut olayda, az yukarıda açıklanan koşullar kanıtlanmadığı gibi davacıların çocuklarının ağır biçimde yaralanmadığı, anlık bir heyecan ve üzüntünün de, BK. 49. maddesinin koruduğu değerler bakımından kişilik haklarına saldırı teşkil edecek düzeye ulaşmadığı, böylece manevî tazminatın gerekmediği sonucuna varılmıştır. O nedenle Hukuk Genel Kurulu'nca benimsenen özel Daire bozma kararına uyulmak gerekirken, önceki kararda direnilmesi usul ve yasaya aykırıdır. Bu nedenle direnme kararı bozulmalıdır. ..." (www.kazanci.com); 4.HD. 28.9.1983, E.1983/6461 K.1983/7681, "...Davacıardan Ali, davalılardan Tülay'ın kızına söylediği sözlerin kişilik hakkına saldırı olduğunu ileri sürerek manevî tazminat istemiştir. Mahkeme, bu isteği kabul ederek tazminata hükmetmiştir. Oysa, davalı Tülay'ın davacı Ali'nin kızı Şenel'e "Aydın'a Recep öğretmenle kırıştırmaya gittin..." şeklindeki sözleri davacı Ali'ye değil kızına yöneliktir. Bu sözler ile davacı Ali'nin değil, kızı Şenel'in kişilik hakkını koruyan hukuk kuralı (MK.m.24; BK.m. 49) ihlal edilmiştir. Olaydan zarar gören Şenel'in yakın çevresini de içine alacak şekilde sorumluluğu genişletmek mümkün değildir. Çünkü davalı Tülay'ın neden olduğu olayın boyutları ve sözlerin kapsamı bir ailenin fertlerinin kişilik hakkını bozucu niteliğe ulaşmamıştır. ..." (www.kazanci.com). Borçlar Kanununun 56 ncı maddesinin ikinci fıkrası "ağır bedensel zarar hâlinde" zarar görenin yakınlarının manevî tazminat talep edebileceğini kabul etmiştir. Ancak, maddede ruhî zarar hâlinde yakınların manevî tazminat talep edemeyeceği düzenlenmemiştir. Söz konusu hüküm bu açıdan eleştiriye açıktır denilebilir.

156 Mollamahmutöğlu, 2008, s.1000.

157 RG. 4.2.1950, S. 7424.

açılabilir gibi; HMK.m.16 uyarınca haksız fiilin gerçekleştiği yer mahkemesinde de açılabilir. Ayrıca, inşaat kazası kişilik haklarının ihlâline yol açmışsa, MK.m.25/son gereğince davacının yerleşim yeri mahkemesi de yetkilidir. Manevî tazminat davaları bakımından da aynı esas geçerlidir. Görevli mahkeme ise, asliye hukuk mahkemesidir (HMK.m.2).

E. Tazminat Davalarının Açılabilirliği Süre

İnşaat kazası sonucunda açılacak olan tazminat davalarının zamanaşımına uğramaması için belirli bir süre içerisinde açılması gerekmektedir. Bu bakımdan, zamanaşımı süresi, özel nitelikli kanun hükümlerince öngörülen istisnalar hariç, iki ve on yıldır (BK.m.72/1, c.1). İki yıllık süre, zarar görenin, zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren işlemeye başlayacaktır. On yıllık süre ise, fiilin işlendiği tarihten itibaren başlayacaktır.

BK.m.72/1, c.2 uyarınca, *“tazminat, ceza kanunlarının daha uzun bir zamanaşımı öngördüğü cezayı gerektiren bir fiilden doğmuşsa, bu zamanaşımı uygulanır”*. Böylece, BK.m.71/1, c.1'de öngörülen zamanaşımı süreleri geçmiş olsa bile, ceza zamanaşımı süresi dolmamışsa tazminat davası açılabilir. Ceza zamanaşımının uygulanması için ise, haksız fiilin aynı zamanda suç olması yeterlidir. Dolayısıyla, kamu davası açılmamış dahi olsa, BK.m.72/1, c.2 uygulama alanı bulacaktır.

Ceza kanunlarında öngörülen zamanaşımı süresinin Borçlar Kanununda öngörülen iki ve on yıllık zamanaşımı sürelerinin hangisinin yerine uygulanacağı konusunda kanunda bir açıklık bulunmamaktadır. Bu konuda, ceza kanununda öngörülen sürenin on yıldan fazla olması durumunda sadece bu sürenin uygulanacağı; buna karşılık, ceza kanununda öngörülen sürenin on yıldan az olması durumunda, bu sürenin iki yıllık süre yerine uygulama alanı bulacağı fakat on yıllık sürenin de dikkate alınacağı söylenebilir. Meselâ, ceza zamanaşımı on beş yıl ise tazminat istemi fiilin işlendiği tarihten itibaren on beş yılın geçmesi ile düşer. Bu durumda, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren kaç yılın geçtiği dikkate alınmaz. Buna karşılık, ceza zamanaşımı sekiz yıl ise tazminat istemi, zarar görenin zararı ve tazminat yükümlüsünü öğrendiği tarihten itibaren sekiz yıl ve her hâlükdarda fiilin işlendiği tarihten itibaren on yıl geçmekle zamanaşımına uğrar.

BK.m.73'de de rücu zamanaşımı düzenlenmiştir. Buna göre, *“rücu istemi, tazminatın tamamının ödendiği ve birlikte sorumlu kişinin öğrenildiği tarihten başlayarak iki yılın ve herhâlde tazminatın tamamının ödendiği tarihten başlayarak on yılın geçmesiyle zamanaşımına uğrar”*. O hâlde, rücu isteminde bulunma hakkına sahip olan kişinin¹⁵⁸ bu süre içerisinde talepte bulunması gerekmektedir.

Sonuç

İşin doğasında var olan yüksek risk gereği inşaat kazalarının sıklıkla gerçekleşmesi

158 Sosyal Güvenlik Kurumunun açacağı rücu davaları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz., **Süzek**, 2005, s. 357-361. *Yapı eseri malikinin rücu hakkı* için bkz., **Kurt**, 2008, s. 179.

ve bu kazalarda işverenin kusurunu ispatlamanın zorluğu karşısında Yargıtay, içtihat geliştirmek suretiyle kanunda olmayan yeni bir kusursuz sorumluluk türünün ortaya çıkmasını sağlamıştır. Ancak, inşaat kazalarından doğan uyumsuzlukların çözümü noktasında Yargıtay'ın benimsediği bu tutum, öğreti tarafından doğrudan benimsenmemiş; öğretide farklı görüşlerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu konuda ortaya atılmış bir görüş, kusursuz sorumluluğun istisnaî karakteri nedeniyle sadece kanunla düzenlenebileceğini ileri sürerek Yargıtay'ın içtihadını benimsememiş iken; diğer bir görüş, kanunda bu konuyu düzenleyen herhangi bir hüküm olmaması nedeniyle ortaya çıkan hukuk boşluğunun hâkimin hukuk yaratma yetkisine dayanılarak doldurulması gerektiğini savunmaktadır. Bu görüşteki yazarlarca yeni bir kusursuz sorumluluk türünü yaratmanın kanun hükmü olmadan da mümkün olduğu ileri sürmüştür. Gerçekten, Yargıtay da önceleri pek çok içtihadında inşaat kazalarında, işverenin işçiye karşı kusursuz sorumlu olduğunu yerleşik bir içtihat hâline getirmişti.

Ancak, Yargıtay, son zamanlarda verdiği bazı kararlarında inşaat kazalarında işverenin işçiye karşı klasik haksız fiil sorumluluğu anlamında kusurlu sorumluluk ilkesine göre sorumlu olması gerektiğine karar vererek eski içtihadından dönmüş görünmektedir. Bu yöndeki kararlar, öğretideki daha önce var olan tartışmaya paralel olarak yine bazı yazarlarca eleştirilmiş, bazı yazarlarca da yerinde görülmüştür. Ancak, karşılaştırmalı hukuktaki uygulamalar ve adalet idesi nazara alındığında, Yargıtay'ın bu son tercihini yerinde görmek mümkün değildir. Zira kanunun özü terk edilerek sözü esas alınmak suretiyle benimsenmiş bu tercih, yani iş kazalarında işverenin işçiye karşı kusursuz sorumlu olduğunu reddederek kusurlu sorumluluğu ilke olarak kabul etmek, sosyal yaşamın gereklerine ve iş ilişkisinde zayıf taraf olan işçinin korunması ilkesine uygun düşmediği gibi yeni gelişmeler karşısında eskiyen hukukun kıpırdanışına vurulmuş bir darbe olarak da değerlendirilebilir. Bu eleştiriye açık görüşle aynı perspektifte olmak üzere, inşaat kazası sebebiyle kusursuz sorumlu olan işverenin nasıl olsa sorumlu olacağı düşüncesiyle alması gereken önlemleri yeterince almayacağını, bunu engellemek için kusurlu sorumluluğun tercih edilmesinin yerinde olduğunu iddia etmek de kabul edilemez bir savunma olarak görülmelidir.

Diğer taraftan, inşaat kazası sonucunda işçi dışındaki kişiler de zarara uğrayabilmektedir. Böyle kimseler ile işveren arasında işçi-işveren ilişkisi, bir diğer deyişle hizmet sözleşmesine dayanan bir sözleşme bağı olmadığına göre, bu ihtimalde, işverenin kusursuz sorumluluğuna başvurmak daha kolay görünmektedir. İnşaat kazasında işçi dışında zarar görenlerin de olabileceği varsayımında Borçlar Kanunda düzenlenen "yapı malikinin sorumluluğu"na göre zarar verenin sorumluluğunu kabul etmek, bu kusursuz sorumluluğa kanunî bir dayanak bulmak açısından da bir kolaylık sağlayacaktır. Öte yandan, zarar görenin işçi dışında biri olması ihtimalinde inşaat sahibinin (işveren malikin) kusursuz sorumluluğunu kabul ederken, işçi olması ihtimalinde kusurlu sorumlu olması gerektiğini savunmak kendi içinde bir çelişki olarak da görülebilecektir. Elbette, bu çelişki yukarıdaki eleştiriye haklı göstermek bakımından bir savunma olarak ileri sürülebilir.

Yapı eseri malikinin kusursuz sorumluluğu kapsamında, bir şeyin yapı eseri sayılması için inşaatın bitirilmiş olup olmamasının önemi de yoktur. Dolayısıyla, inşaatına

başlanmış fakat henüz bitirilmemiş yapılar da hukuken yapı eseri sayılmalıdır. Bu sebeple, öğretide bir şeyin yapı eseri sayılabilmesi için inşaatın bitirilmiş olması gerekliliğini arayan görüşü de isabetli görmek mümkün değildir. Gerçekten, bu görüş bağlamında, inşaat kazası sonucunda zarara uğrayan kişilerin bu şart nedeniyle yapı eseri malikine başvurabilme imkânı bulunmadığı için şartları varsa sadece kusurlu haksız fiil hükümlerine başvurabileceğini savunmak hakkaniyete uygun düşmez.

Başka bir açıdan bakıldığında, inşaat kazasının gerçekleşmesi, malikin mülkiyet hakkından doğan yetkilerini aşkın kullanması sonucunu da doğurabilir. Bu noktada, gerçekleşen bir inşaat kazası sonucunda bu sorumluluk kapsamında maliki sorumlu tutmak için malikin mülkiyet hakkından doğan yetkilerini aşkın kullanması tek başına yeterli olmaz, ayrıca zarara uğrayan kişinin komşu taşınmaz maliki olması da gereklidir. Hiç şüphesiz, inşaat kazası, sadece inşaat sahası içinde zararlar ortaya çıkaran bir olay da değildir. Bu bakımdan, kaza sonucunda inşaata komşu olan taşınmaz maliklerinin malvarlığı veya şahısvarlığı hakları da ihlâl edilebilmektedir. Bu gibi durumlarda, taşınmazı üzerinde inşaat yapılan malik, taşınmaz malikin kusursuz sorumluluğu ilkesi çerçevesinde ortaya çıkan her türlü zarardan sorumlu tutulabileceği için ona, malvarlığına yönelik zararlar sebebiyle başvurulabildiği gibi şahısvarlığına yönelik zararlar sebebiyle de başvurulabilmelidir.

KAYNAKÇA^{159***}

- Akdeniz**, Ayşe Ledün: İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlarından Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXXII, S. 2, 2014, s. 3-30.
- Akın**, Levent: İş Kazalarından Doğan Tazminat Davalarında İşveren Kusurunun Belirlenmesinde Ölçüt, Çimento Endüstrisi İşverenleri Sendikası, C. 27, S. 6, Kasım 2013, s. 36-48 (Akın, 2013).
- Akın**, Levent: İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Ankara, 2001 (Akın, 2001).
- Akın**, Levent: İşverenin İşçiyi Gözetme Borcundan Doğan Sorumluluğunda Uygun Nedensellik Bağı, Çimento İşveren, S. 2, C. 25, Mart 2011, s. 26-39 (Akın, 2011).
- Akıpek**, Jale G./ **Akintürk**, Turgut: Eşya Hukuku, İstanbul 2009.
- Akman**, Sermet: Tehlikeli ve Zarara Yatkın İşlerde İşçinin Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XLII, S. 1-4, 1976, s. 423-436.
- Altınar**, Fatma Zeynep: İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Maddi Tazminat Yükümlülüğü, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.13, S. 3-4, 2009, s. 265-289.
- Antalya**, Gökhan: Sorumluluk Hukukunda Yeni Gelişmeler, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 14, S. 4, 2008, s. 63-83.
- Ayan**, Mehmet: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, Konya 2012 (Ayan, 2012).
- Ayan**, Mehmet: Eşya Hukuku, Mülkiyet, C. II, 5. Baskı, Konya 2013 (Ayan, 2013, II).
- Ayan**, Mehmet: Eşya Hukuku, Zilyetlik ve Tapu Sicili, C. I, 5. Baskı, Konya 2013 (Ayan, 2013, I).
- Aydınli**, İbrahim: İşverenin Edimden Bağımsız Olan Koruma Yükümlülüğüne Normun Koruma Amacı (Hukuka Aykırılık Bağı) Bakımından Bir Yaklaşım, Kamu İş, C. 8, S. 1, 2005, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/811.pdf>, (Erişim Tarihi: 4.1.2015).
- Badur**, Emel: Gayrimenkul Malikin Sorumluluğu, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, 2001/3, s. 835-880.
- Baradan**, Selim: Türkiye İnşaat Sektöründe İş Güvenliğinin Yeri ve Gelişmiş Ülkelerle Kıyaslanması, Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen ve Mühendislik Dergisi, C. 8, S. 1, 2006, s. 87-100.
- Baş**, Ece: 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Açısından Bina ve Yapı Eserlerinden Doğan Sorumluluk, İstanbul 2011.
- Başboğa Şahbaz**, Zübeyde: İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Hukukî Sorumluluğu ile Maddi Zararın Hesabına İlişkin Esaslar, İstanbul 2010.
- Baycık**, Gaye: Çalışanların İş Sağlığı ve Güvenliğine İlişkin Haklarında Yeni Düzenlemeler, Ankara Barosu Dergisi, S. 2013-3, s. 103-170.
- Bostancı**, Yalçın: Yargıtay Kararları Işığında İş Kazası Kavramı, Kamu-İş; C.8, S. 1, 2005, <http://www.kamu-is.org.tr/pdf/813.pdf>, (Erişim Tarihi: 4.1.2015).
- Centel**, Tankut: Türk Borçlar Kanunu'nda Genel Olarak İşçinin Kişiliğinin Korunması, Sicil İş Hukuku Dergisi, Y. 6, S. 24, 2011, s. 13-18.
- Çelik**, Ahmet Çelik: İş Kazası Nedeniyle Tazminat Davalarında Haksız ve Yasalara Aykırı Uygulamalar ve Yeni Borçlar Kanununun 55. Maddesi, www.tazminathukuku.com, Erişim Tarihi: 23.9.2014 (Çelik, Tazminat).
- Çelik**, Nuri: İş Hukuku Dersleri, 24. Baskı, İstanbul 2011 (Çelik, 2011).
- Çenberci**, Mustafa: İş Kanunu Şerhi, 6. Baskı, Ankara 1986.
- Demircioğlu**, A. Murat / **Kalyon Şen**, Arzu: İşverenin İş Kazalarından Doğan Sorumluluğu ve Kusur Hakkında Karar İncelemesi, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, Özel Sayı, 2013, s. 33-50.
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Açısından İşverenin İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Sorumluluğu, Ankara 1974 (Eren, 1974).
- Eren**, Fikret: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 15. Baskı, Ankara 2013 (Eren, 2013).
- Erman**, Hasan: Eşya Hukuku Dersleri, 4. Baskı, İstanbul 2013.
- Esener**, Turhan/ **Güven**, Kudret: Eşya Hukuku, 4. Baskı, Ankara 2008.
- Eyrenci**, Ömer/ **Taşkent**, Savaş/ **Ulucan**, Devrim: Bireysel İş Hukuku, 3. Baskı, İstanbul 2006.
- Güneren**, Ali: İş Kazası ve Meslek Hastalığından Kaynaklanan Maddi ve Manevi Tazminat Davaları, Ankara 2010.
- Gürsoy**, Kemal Tahir/ **Eren**, Fikret/ **Cansel**, Erol: Türk Eşya Hukuku, Ankara 1978.
- Gürsoy**, Kemal Tahir: İşverenin Sorumluluğu (BK.m.332, İş K.m.73), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 31, S. 1-4, 1974, s. 185-198.

159 *** Aynı yazarın birden fazla eserine yapılan atıfları ayırmak için kullanılan kısaltmalar, ilgili eserin sonunda parantez içinde verilmiştir.

- Güzel, Ali / Ugan Çatalkaya**, Deniz: İşverenin İş Kazasından Doğan Sorumluluğunun Niteliği ve Sınırları (Karar İncelemesi), Çalışma ve Toplum Ekonomi ve Hukuk Dergisi, C. 3, S. 34, 2012, s. 157-188.
- Hatemi, Hüseyin / Gökyayla**, Emre: Borçlar Hukuku, Genel Bölüm, 2. Baskı, İstanbul 2012.
- İyimaya**, Ahmet: Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sorunları, Ankara 1990.
- Kahveci, Nuri**: İslam Hukukuna Göre Taşınmaz Malikinin Sorumluluğu, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Yıl 6, S. 12, s. 1-20.
- Karahasan**, Mustafa Reşit: Tazminat Hukuku, İstanbul 2003.
- Kılıçoğlu**, Ahmet M.: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 17. Baskı, Ankara 2013.
- Kuban**, Doğan: Mimarlık Kavramları (Tarihsel Perspektif İçinde Mimarlığın Kuramsal Sözlüğüne Giriş), İstanbul 1998.
- Kudat**, Arkun: İş ve Trafik Kazalarında Ölüm Tazminatı, Ankara 1975.
- Kurt**, Ekrem: Yapı Malikinin Sorumluluğu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C. 14, S. 4, 2008, s. 171-192.
- Miceli**, Thomas J.: The Economic Approach to Law, Second Edition, Standford-California 2009.
- Mollamahmutoğlu**, Hamdi: İş Hukuku, 3. Baskı, Ankara 2008.
- Oğuzman**, Kemal M./ **Seliçi**, Özer/ **Oktay-Özdemir**, Saibe: Eşya Hukuku, 15. Baskı, İstanbul 2012.
- Oğuzman**, Kemal: İş Kazası ve Meslek Hastalığından Doğan Zararlardan İşverenin Sorumluluğu, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. XXXIV, S. 14, 1969, s. 322-342.
- Oğuzman**, M. Kemal/ **Öz**, Turgut: Borçlar Hukuku, C. II, 10. Baskı, İstanbul 2013.
- Öztaş**, İlker: Bina ve Diğer Yapıların Yapılışındaki Bozukluklardan veya Bakımındaki Eksikliklerden Dolayı Paydaşların Sorumluluğu, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 11, S. 1-2, 2007, s. 351-365.
- Reisoğlu**, Safa: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Baskı, İstanbul 2006.
- Sanlı**, Kerem Cem: İhmalin Belirlenmesinde Bir Ölçüt: "Hand Formülü", Marmara Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 14, S. 4, 2008, s. 99-131.
- Saraç**, Coşkun, İşyeri Dışında Meydana Gelen İş Kazası Nedeniyle Sorumluluk - İş Vereninin Önlem Alma Yükümlülüğü - Uygun İliyet Bağı, Sicil İş Hukuku Dergisi, Y. 5, S. 18, 2010, s. 202-213.
- Sevimli**, K. Ahmet: Türk Borçlar Kanunu m.417 ve İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu İşığında Genel Olarak İşçinin Korunması, Çalışma ve Toplum, S. 36, 2013/1, s. 107-148.
- Sümer**, Haluk Hadi: Sigortalının Servis Aracı Beklerken Uğradığı Kaza İş Kazası mıdır? Karar İncelemesi, Çimento İşveren Dergisi, C. 11, S. 4, Temmuz 1997, s. 6-13.
- Süzek**, Sarper: Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda İşverenin Özel Hukuktan Doğan Sorumluluğu (tebliğ), Galatasaray Üniversitesi İş Hukukuna İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri 1996 yılı Toplantısı, Destekten Yoksunluk ve Cismani Zararlarda Sorumluluk ve Tazminat, İstanbul 1996, s. 21 (Süzek, 1996).
- Süzek**, Sarper: İş Hukuku, 2. Baskı, İstanbul 2005 (Süzek, 2005).
- Süzek**, Sarper: İş Kazasından Doğan Maddi Tazminat, Prof.Dr. Ali Güzel'e Armağan, Cilt I, İstanbul 2010, s. 703-717 (Süzek, 2010).
- Tandoğan**, Haluk: Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara 1981.
- Taşkent**, Savaş: İş Kazası Kavramı, Prof.Dr. Nuri Çelik'e Armağan, C. II, İstanbul 2001, s. 1951-1966.
- Tekinay**, Selâhattin Sulhi/ **Akman**, Sermet/ **Burcuoğlu**, Halûk/ **Altıp**, Atilla: Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- Tunçomağ**, Kenan: Türk Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, C. I, İstanbul 1976.
- Turan**, Güngör: Bağ-Kur Kanunu Acısından İş Kazası Kavramı ve Hukukî Sorunlar, Kamu-İş, C.3, S.4, Temmuz 1994, s. 113-129.
- Uluslan**, İlhan: Fransız, Alman ve İsviçre Hukuklarında İş Kazası ve Meslek Hastalığı Nedeniyle İşveren Sorumluluğunun Düzenlenmesi, C. 13, S.16, 1979-80-81, s. 77-88 (Uluslan, 1979).
- Uluslan**, İlhan: Özellikle Borçlar Hukuku ve İş Hukuku Acısından İşverenin İşçiyi Gözetme Borcu ve Bundan Doğan Hukuki Sorumluluğu, İstanbul 1990 (Uluslan, 1990).
- Viscui**, W. Kip: Product and Occupational Liability, Law and Economics (A Collection of Essays and Cases), United States of America 1998.
- Visscher**, Louis T.: Encyclopedia of Law and Economics, C. I, Tort Law and Economics, Second Edition, United States of America 2009, s. 153-200.

KISALTMALAR CETVELİ

ABD.	: Amerika Birleşik Devletleri
age.	: adı geçen eser
agm.	: adı geçen makale
b.	: bent
BK.	: 6098 sayılı yeni Borçlar Kanunu
bkz.	: bakınız
c.	: cümle
C.	: Cilt
dn.	: dipnot
E.	: Esas
EBK.	: 818 sayılı eski Borçlar Kanunu
EMK.	: 743 sayılı eski Medenî Kanun
f.	: fıkra
HD.	: Yargıtay Hukuk Dairesi
HGK.	: Yargıtay Hukuk Genel Kurulu
HMK.	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İBK.	: Yargıtay İçtihadı Birleştirme Kararı
K.	: Karar, Kanun
m.	: madde
M.H.A.D.	: Milletlerarası Hukuk Araştırmaları Dergisi
MK.	: 4721 sayılı yeni Medenî Kanun
p.	: paper (sayfa)
PMF	: Population Masculine et Feminine
RG.	: Resmî Gazete
s.	: sayfa
S.	: Sayı
SSGSSK.	: Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
vd.	: ve devamı
VSL	: Value of Statistical Life
VSLY	: The Value of a Statistical Life Year